

דבר הכנסת

7

ישיבות כ' — כ"ג / כ"ז — כ"ט חשון תשכ"ב / 6 — 8 נובמבר 1961

ז/מושב ראשון

הישיבה העשרים של הכנסת החמישית

יום שני, כ"ז חשון תשכ"ב (6 נובמבר 1961)
ירושלים, בנין הכנסת, שעה 16.04

א. הצהרת אמונים של שרת-החץ ג. מאיר

גולדה מאיר:

אני, גולדה מאיר, מתחייבת כחברת הממשלה לשמור
אמונים למדינת ישראל ולחוקיה ולקיים את החלטות הכנסת.
(חותמת על ההצהרה)

היו"ר ק. לוז:

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. אני מזמין את
שרת החץ לעלות על הדוכן ולהצהיר את הצהרת האמונים
כחברת הממשלה.

ב. הצהרת אמונים של שר-העבודה י. אלון

יגאל אלון:

אני, יגאל אלון, מתחייב כחבר הממשלה לשמור אמונים
למדינת ישראל ולחוקיה ולקיים את החלטות הכנסת.
(חותמת על ההצהרה)

היו"ר ק. לוז:

אני מזמין את שר העבודה לעלות על הדוכן ולהצהיר
את הצהרת האמונים כחבר הממשלה.

ג. מינוי סגן שר הבטחון, סגן שר הבריאות וסגן שר החינוך והתרבות

המעבר, תש"ט—1949, ובאישור הממשלה, מיניתי את חברי
הכנסת שמעון פרס כסגן שר הבטחון, שר הבריאות מינה את
חברי-הכנסת יצחק רסאל כסגן שר הבריאות, שר החינוך
והתרבות מינה את חברי-הכנסת עמי אסף כסגן שר החינוך
והתרבות.

היו"ר ק. לוז:

הודעה לראש הממשלה על מינוי סגני שרים.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:

הריני מתכבד להודיע כי בהתאם לסעיף 11א(א) לחוק

ד. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

כן הונח היום על שולחן הכנסת, לקריאה שניה ושלישית,
חוק לתיקון פקודת בריאות העם (תקנות בענין צרכי מזון),
תשכ"ב—1961, שחזר מוועדת השירותים הציבוריים.

היו"ר ק. לוז:

אבקש את מוכיר הכנסת להודיע על המסמכים שהונחו
על שולחן הכנסת.

לדיון מוקדם הונחו: (1) חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי,
תשכ"ב—1961 — הצעת חברת-הכנסת ט. סנהדראי; (2) חוק
לתיקון דיני עונשין (מניעת הפליה עדתית), תשכ"ב—1961 —
הצעת חברת-הכנסת מ. ביבי; (3) חוק שכר מינימום ושכר
שווה בעד עבודה שווה, תשכ"ב—1961 — הצעת חברת-
הכנסת א. וילנסקה; (4) חוק עבודת נשים (תיקון), תשכ"ב—
1961 — הצעת חברת-הכנסת מ. אונא; (5) חוק עבודת הנוער
(תיקון), תשכ"ב—1961 — הצעת חברת-הכנסת מ. אונא.

מוזכיר הכנסת מ. רוזטי:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי מטעם
הממשלה הונח בשבוע שעבר על שולחן הכנסת, לקריאה
ראשונה, חוק הנוטריונים למסמכים יוצאי-חוץ (תיקון) (מס'
3), תשכ"ב—1961.

לקריאה שניה ושלישית הונח על השולחן חוק מבקר
המדינה (תיקון), תשכ"ב—1961, שחזר מוועדת הכספים.

ה. שאלות ותשובות

ידועות על משבר בהגתלת רשות הנמלים ועל כך שהמשנה
למנהל הכללי מר ש. בריזאב דורש הרחבה והגדרה של
סמכויותיו, מר בריזאב יצא בינתיים לחופשה עד אשר יוסדר
ענינו. בהמשך הידיעה (בעתון "הארץ" מיום 12 באוקטובר
1961) נמסר שלדעת חוגים המקורבים לרשות הנמלים נעשתה
טעות יסודית בכך, שמלכתחילה לא הוגדרו הסמכויות של
מנהל הרשות ומשנהו, והעדר הגדרות ברורות אלה הוא
גורם לחילוקי-הדעות ביניהם.

היו"ר ק. לוז:

אבקש את שר התחבורה להשיב על שאלות.

1. הגדרת סמכויותיהם של מנהל רשות
הנמלים ושל משנהו

חברת-הכנסת י. שערי שאל את שר התחבורה ביום
ז' בחשון תשכ"ב (17 באוקטובר 1961):

בעתונות מיום 11 ו-12 באוקטובר שנה זו התפרסמו

ישיבה כ', כ"ו חשוון תשכ"ב (6 נובמבר 1961)
— שאלות ותשובות (שערי, בן-אהרן, ארדיטי, לוז) —

(ד) האם הועברו עובדים ממשרד התחבורה וממשרדים אחרים לרשות הנמלים, ואם כן, מהו מספרם ולאילו תפקידים?

שר-התחבורה י. בן-אהרן:

(א) מספר העובדים הקבועים הכללי המועסק כיום ברשות הנמלים הוא 1,365 איש. בנוסף למספר זה עובדים בנמל תל-אביב, שאינו כפוף עדיין לרשות, 615 עובדים קבועים.

(ב) מיום 1 ביולי 1961, הוא יום הפעלתה המעשית של רשות הנמלים, נתקבלו לפי מכרז חשעה עובדים, לפי הפירוט הבא: —

ארבעה עובדים בדרגה 2 מינהלית, או מקצועית מקבילה; ארבעה עובדים בדרגה 3 מינהלית, או מקצועית מקבילה; עובד אחד בדרגה 4 מינהלית, או מקצועית מקבילה.

(ג) כפי שנמסר לי עליי המנהל הכללי של רשות הנמלים, הרי הדרגות במינהלת רשות הנמלים זהות לדרגות הנהוגות במשרדי הממשלה, ונמוכות מן הדרגות הנהוגות בחלק מן האיגודים הממשלתיים.

(ד) מלבד עובדי הנמלים, הועברו ממשרד התחבורה אחד-עשר עובדים לרשות הנמלים, לתפקידים הבאים: —

(1) משנה למנהל הכללי — מי שהיה מנהל אנף הספנות והנמלים; (2) מהנדס ראשי — מי שהיה מהנדס ראשי באנף; (3) מהנדס תכנון — מי שהיה מהנדס נמלים וחופים באנף; (4) מהנדס לרשות הנמלים — מי שהיה מהנדס נמל אילת באנף (יש לציין כי האחרון הועסק במשרד דנו לפי חוזה); (5) חמישה עובדים קבועים של יחידת סקר החופים.

3. חבישת קסדה על-ידי
רוכבי אופנועים

חבר-הכנסת ב. ארדיטי שאל את שר התחבורה ביום ח' בחשוון תשכ"ב (18 באוקטובר 1961):

נוכח מקרי תאונות הדרכים של רוכבי אופנועים וקטנועים, אתכבד לשאול את כבוד השר:

המוכן משרד התחבורה לכדוק את השאלה של הטלת חובה על רוכבי אופנועים וקטנועים לחבוש קסדות כפי שהנהיגו הצבא והמשטרה וכפי שמקובל במדינות אחרות?

שר-התחבורה י. בן-אהרן:

רק בארצות בודדות, במידה שידוע לנו, מחייב החוק חבישת קסדות מגן על-ידי רוכבי אופנועים וקטנועים בשעת נהיגה.

התנאים האקלימיים בארץ מכבידים מאד על הוצאת תקנה מחייבת לעגין זה. לעומת זאת, קיימת תקנה שלפיה חייבים נהגי אופנועים וקטנועים לחבוש קסדות בשעת לימוד הנהיגה.

משרדי יעוד כל יזמה בכיוון של ייצור קסדה מחאמימה, באיכות הראויה ובמחיר השווה לכל נפש, אם תוצע לנו קסדה כזו.

היו"ר ק. לוז:

אני מודה על התשובות.

אי לכך אבקש את כבוד השר להשיבני:

(1) הנכונה הידיעה?

(2) אם כן, מהי הסיבה שמלכתחילה לא הוגדרו הסמכויות של מנהל הרשות והמשנה למנהל?

(3) מה בדעת כבוד השר לעשות כדי להביא לידי הגדרה ברורה של הסמכויות והתפקידים בין מנהל הרשות ומשנהו ולמנוע להבא משברים העלולים לפגוע בעבודתה התקינה של הרשות?

שר-התחבורה י. בן-אהרן:

(1) נכון הדבר שנתגלו קשיים ביחסים ובסדרי העבודה בין המנהל הכללי של הרשות לבין המשנה למנהל הכללי.

(2) הגדרה מראש של הסמכויות והתפקידים בין מנהל הרשות למשנהו לא היתה מתפקדי, ואף לא היה בה כדי להועיל. סדרי העבודה ונוהל העבודה הם כולם ענינם של המנהל הכללי של הרשות ומועצתה, אשר סועלים בנדון בהתאם לסמכויותיהם ולאחריותם.

(3) לפני שהצעתי לממשלה למנות את מנהל הרשות ומשנהו, שוחחתי ארוכות עם המועמדים לתפקידים אלו, ועל בסיס שיחות אלו היה לי יסוד מספיק להניח שיקויים שיתוף-פעולה ביניהם.

דאגתי היתה נתונה להבטחת כושר-הפעולה התקין של הרשות. לפיכך, משנמסר לי על אירעהבנות שנתעוררו, קיימתי ביוררים בהשתתפות המנהל הכללי של הרשות ומשנהו. הענין הובא גם לפני מועצת רשות הנמלים והיא בחרה בועדה שדנה בנושא, בהשתתפותי. הגענו כולנו לדעה שה' חיוביים שנתגלעו הם אולי טבעיים בראשית פעולה משותפת בין אישים בעלי אופי ועבר שונה, אולם עמדנו על דעתנו שהמינוי, שנעשה על-ידי הממשלה, בעינו עומד, מאחר שאנו רואים בו את הצירוף הטוב ביותר שאפשר היה לקבוע כהנהלת הרשות.

אני שמח לציין שכל הנוגעים בדבר קיבלו את מסקנות הוועדה. אני מקווה שעלה בידם להתגבר על אירעהבנות וליישב את הבעיה בינם לבין עצמם, לשם הבטחת שיתוף-הפעולה הפורה ביניהם לעתיד לבוא. אין ספק ששיתוף-פעולה זה הכרחי לעבודה תקינה של הרשות, תוך ניצולם המלא של כשרון המעשה, הנסיון ותודעת השליחות שהמנהל הכללי של הרשות והמשנה למנהל הכללי הביאו עמם לתפקידיהם הנוכחיים.

2. סדרי קבלת עובדים ברשות הנמלים

חבר-הכנסת י. שערי שאל את שר התחבורה ביום ז' בחשוון תשכ"ב (17 באוקטובר 1961):

(א) מהו המספר הכללי של העובדים המועסקים ברשות הנמלים?

(ב) מהו מספר העובדים מתוך המספר הכללי הג'ל שנמקבלו על-פי מכרז, לדרגותיהם השונות?

(ג) האם הדרגות שהוצעו במכרזים של רשות הנמלים הן באותה רמה כמו לנושאי תפקידים דומים במשרדים ואיגודים ממשלתיים אחרים?

ו. מדיניות הממשלה בארגון האומות המאוחדות בענין הפליטים הערבים *

מצבנו, מעודדות את אויבינו להתקפה, ושוב אנו נאלצים לנקוט קר של התגוננות באו"ם.

מדינות ערב מכריות נגדנו הכרזות השמדה, דבר שלא נעשה עלידי שום עם אחר. בכל זאת לא שמענו שום תגובה על כך, לא מצדנו ולא מצד אחר. והנה, ראינו בעצרת האחרונה, בישיבות שהשתתפה בהן שרת החוץ, מדינות שהצביעו בפעם הראשונה לגנות מדינה ושר חוץ על נאום שנאם. וגם ישראל הצביעה בעד הגינוי. אינני נכנס עכשיו לבירור בעיית דרום אפריקה בכלל. אבל אני רוצה להגיד: עם כל החשיבות והחומרה שיש בענין של הפליה גזעית, קיים מצב הרבה יותר חמור בנסיגות ובהצהרות ובצמדה המוצהרת על השמדת ישראל. ואני שואל: איפה התגובה כלפי אותם העמים המכריזים כך, כלפי המנהיגים שלהם? אני שואל: אחרי הכרזות רבות כליך של נאצר, העומד בראש מצרים, כשהוא בא לניו-יורק שהיא מרכז עולמי והמרכז היהודי הגדול ביותר בעולם — מה עשינו ומה עשתה ישראל כדי להפעיל המוני עם ישראל, ולא רק את עם ישראל שם, כדי לערוך „קבלת פנים“ ההולמת אדם שמכריז כי תפקידו הוא להמשיך ולסיים כלפינו את מלאכתו של היטלר עלי אדמות? וכאשר העולם ראה שבמרכז העולמי והיהודי הגדול ביותר אין תגובה נגד נאצר, ולא נערכה שום הפגנת מחאה או פעולה דומה, הרי התוצאה היתה להציע את מועמדותה של מצרים למעוצת הבטחון. אילו ערכנו לו את קבלת הפנים המתאימה לו, לא היה שום מנהיג רציני ושום אמריקני אחראי מעז להיפגש עמו. ואילו ידע נאצר שייתקל בזעם המונים, לא היה מעז לבוא לניו-יורק.

אי למשל, יש בעיה אחרת, חשובה מאד. בודאי כולנו רוצים שרוסיה תפתח את שעריה כדי להעלות משם מיליוני יהודים המופלים לרעה. אבל אני שואל: מה עשינו בשטח זה, חוץ מתוכניות וחוק משיחות שקטות פה ושם? היכן האופנסיבה, לא נגד המשטר ברוסיה אלא נגד המשטר הקיים ברוסיה כלפי שלושה מיליון יהודים? איפה ההתקפה שלנו באו"ם ובזירה הבינלאומית, במגמים כאלה ובצורה כזאת שהעולם ידע שזוהי הבעיה החשובה ביותר העומדת על הפרק. אילו העלינו בהתמדה וללא הרף את הבעיה, ואילו היינו מפגינים את עמדתנו בענין זה בזמן הביקורים של חרושצ'וב, ראש ממשלת ברית המועצות, בארצות הברית, — כלום קיימת ארץ זכירה, בה יש לנו כוח גדול יותר מאשר בניו-יורק כדי להפגין את עמדתנו, את תביעותינו ואת דרישותינו? דבר זה לא נוצל, ומחובתנו היה לנצל זאת, ואני חושב ששלושה מיליון יהודים הנמצאים בבית סוהר גדול שאסור להם לרבר ואסור להם לתבוע ואסור להם לדרוש — אנו מצויים לשמש להם פה. ואילו היינו אנו אומרים שתפקידה של מדינת ישראל הוא להעלות מיליוני יהודים מברית המועצות — לא היה האויב מעז להעלות על הפרק באו"ם ובמקום אחר את בעיית הפליטים הערביים. אני זוכר לפני שנים כשנאצר היה דורש באו"ם באמצעות נציגו להפסיק את העליה לישראל. עכשיו אין הוא דורש להפסיק את העליה; הוא דורש להחזיר פליטים. כשיש עליה גדולה — אין בעיית פליטים, אין מעינים להעלות את שאלת הפליטים. כשאנו באופנסיבה, כשיש עליה המונית, הוא מתגונן.

שמענו מפי שר האוצר מעל במה זו שמשמית העשור

היו"ר ק. לוח:

נעבור לסעיף ב' של סדר-היום: מדיניות הממשלה בארגון האומות המאוחדות בענין הפליטים הערביים — הצעת חבר-הכנסת לגדא. כיום 11 באוקטובר החליטה הכנסת לערוך דיון על נושא זה. הדיון ייפתח עלידי חבר-הכנסת אלטמן.

אריה אלטמן (תנועת החירות):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. מטרת הדיון על מדיניות הממשלה בשאלת הפליטים, יש לה, משמעות כפולה. יש דברים שצריכים להיאמר בדיון זה כלפי פנים, ויש דברים שצריכים להיאמר כלפי חוץ. כלפי פנים — משום שאין זה ברור כל-כך מדוע בכלל עומדת עדיין שאלה זו על סדרי היום של האו"ם לאחר ארבע עשרה שנות קיום המדינה, ובשנה האחרונה אף הועמדה בחריפות הרבה יותר גדולה מאשר בזמן מן הזמנים במשך השנים שעברו. עלינו לברר מה הן הסיבות למצב זה, ובאילו מידה יש דברים שעשינו או שלא עשינו, שגרמו וגורמים לכך שבשנה הארבע-עשרה לקיומנו אנו מתגוננים מפני הלחץ הכביר המופעל נגדנו בשאלה זו.

מצד שני, יש דברים שצריכים להיאמר מעל במה זו כלפי חוץ, ודווקא — אני מרגיש — מעל במה זו. כי הדברים שנאמרו בתקופה שקדמה להקמת הממשלה החדשה היו בכל זאת דברים שנאמרו בשם ממשלה שגם בארץ וגם בעולם ראו אותה כממשלת מעבר, זאת אומרת: לא ממשלה נורמלית ויציבה. עכשיו, לאחר הקמת הממשלה, אין זה סוד — וגם קראנו הערות שונות ברחבי תבל כתגובה על הקמת הממשלה — שהמדובר הוא בממשלה מצומצמת המייצגת קצת יותר ממחצית הרכב הכנסת, ויש איפוא חשיבות לכך שהכנסת כולה תשמיע את דברה בענין זה, לשם חיזוק עמדתנו בזירה הבינלאומית.

קודם כל, מה הביא לידי כך שהשאלה לא רק שלא ירדה מעל הפרק אלא אף הותמרה בזמן האחרון? ואין זה סוד שבעיקר בשנה האחרונה אני נמצאים במצב של התגוננות, בעוד שהגורמים העוינים לנו — אויבינו — וגם גורמים לא עוינים, נמצאים במצב של התקפה בשאלה זו. אחת הסיבות לכך — חוסר יומה ואופנסיבה מצדנו לגבי הרבה דברים, ולא רק בענין זה, דבר שבעטיו אנו נמצאים לעתים קרובות מדי במצב של התגוננות, במקום לתקוף. אילו היינו מגיבים במועד הנכון בענינים חיוניים לנו, היה זה מרתיע את אויבינו ומתנגדינו שלא היו מעלים בכל פעם דברים חדשים ומתקפים אותנו בזירה הבינלאומית. לדוגמה: אין זה סוד שהחרם הערבי הוא דבר חמור, לא רק מבחינה כלכלית אלא מבחינה מדינית, מבחינה מוסרית, מבחינה בינלאומית, והרושם הכללי של הציבור בארץ וגם בעולם הוא שחוסר-המעשה מצדנו בענין זה הריחו רב יותר ממה שעשינו. קיימת הרגשה שעשרה מיליון היהודים היושבים בארץ ובעולם התפשי, יחד עם חסדי אומות העולם, וכן כל מיני גורמים מעוניינים בעולם, והיהודים עם העמדה המיוחדת שהם תופשים והשפעתם בתחומים כלכליים ואחרים, — יכולים היו להכות מכות רציניות ביותר את האויב בשטח החרם, אילו היינו עושים מה שצריך לעשות בענין זה. העמדה של התגוננות, אותה מידת השתיקה שאנו עוברים בה על הענין הזה, גורמות להחלשת

התגוננות. לא אנו אלא אומות העולם צריכות להיות בדפנ-סיבה.

ולפני שאגיד כמה דברים כלפי חוץ, רציתי להעיר עוד הערה אחת בנוגע להודעה חשובה ששמענו מעל במה זאת לפני זמן קצר. אני מתכוון להודעה שסמך ראש הממשלה וממלא מקום שר החוץ, מעל במה זו, בשאלת הפליטים, בתשובה לחבר-הכנסת נדאוו שהעלה את הבעיה על סדר-היום. זו היתה הודעה תקיפה וחשובה. אולם הודעה זו באה קצת באיחור זמן. כל ההכמה המדינית היא להגיד את הדברים הנכונים בזמן הנכון. מובטחני שאילו היה ראש הממשלה מוסר הודעה זו לפני שנה למשל, אפשר היה למנוע במידה רבה את ההשתוללות באו"ם בקשר לבעיה זאת. דבר זה היה מרתיע הרבה עמים, ירדנים ומדינאים בעולם מלעשות מה שעשו, ולא היינו עדים ללחץ ולאופני סיבה עויינת נגדנו. בינתיים הורעלו הבארות וניתנו פירו שים שונים לעמדתנו. וכעת, מכיוון שנמסרה הכרזה זו, יש לתרגם אותה לשפת המעשה. לתרגם לשפת המעשה אין פירוש הדבר לנהוג באו"ם לפי הקו שאנו מצמידים את הכידורים בשאלה הזאת לשאלת השלום. צריך שתהיה לנו עמדה ברורה: אנו רוצים בשלום ונעשה הכל למען השלום, אבל אין שום קשר בין השלום ובין בעיה זו. צריך שיהיה ברור שאנו לא נוותר בשאלה זו. את הפליטים לא נחזיר ויש לפתור את הבעיה בארצות ערב. קיימת סכנה בקשירת הבעיה עם משאומתן לשלום. נניח שהאויב רוצה להתחכם ולעשות צעד ראשון — להתחיל לדבר על שלום ואחר כך לפוצץ את השלום על סמך אי-הסכמה מצדנו להחזיר את הפליטים. כך יעמידו אותנו במצב שאנו מפוצצים כביכול את אפשרות השלום מכיוון שלא הסכמנו להחזיר את הפליטים.

לדעתי יש צורך שלגבי עניינים מסויימים נדבר גלויות ולא נסתתר מאחורי שום נוסחות. כאשר חזר ראש הממשלה לפני חודשים אחדים מארצות-הברית, אחר שיחותיו עם הנשיא קנדי, קראנו בעתונות שהממשלה הקדושה שלוש ישיבות לדיון בשאלה זו. אני חושב שלאור הודעת ראש הממשלה מעל במת הכנסת בשאלה זו, מספיק היה דיון אחד בשאלה זו ולא היה צורך בשלוש ישיבות. כפי שאמרתי, לכל עם יש עניינים אשר צריכים להיות ברורים לחלוטין ואינם עומדים לזיכוכ.

ועתה כמה דברים כלפי חוץ. מתפקידה של הכנסת להגיד לעולם הגדול ולאומות המאוחדות, כי יש לנו שני דברים יסודיים אשר בלעדיהם לא ייתכן דיון בבעיה זו. המדיניות שלנו בשאלת הפליטים אינה צריכה להיות מדיניות הבנויה על אבסטרקציות. על גישה אקדמית, אלא על גישה קונקרטית. בשבילנו זו שאלה של חיים ומוות. איני רוצה להעסיק עתה את חברי הכנסת בכל הפרסומים הרבים שהיו בשאלה זו — ויש לפני הרבה ציטוטים — של מה שאמר מנהיגי ערב ומה שאמר נציגי הפליטים בהזדמנויות השונות. הם אמרו ברורות שתפקידם ורצונם לחסל את מדינת ישראל. עמדתנו בשאלת הפליטים נובעת ממדיניות ההשמדה המוצהרת של מדינת ערב. רק לפני שבועיים היתה הצהרה ברדיו קהיר, לאמור: אנו רוצים להחזיר את הפליטים הערביים לישראל כדי להרוס את מדינת ישראל. לאור עובדה זו צריכה להיות עמדה ברורה בענין זה לא רק לנו אלא לכל גורם ישר באו"ם. במצב זה אפשר לבודד את אויבנו שם.

הסנטור האמריקני, שביקר לפני ימים אחדים בארץ, ביקר במזרח התיכון בשנת 1957, ואחר ביקורו מסר לסינאט של ארצות הברית המחקר בענין הפליטים. והתוצאה של המחקר

השני — להגיע למיליון השלישי. נכנסנו לשנה הרביעית של העשור השני וטרם התחלנו לטפל במיליון השלישי. המצב של יהדות העולם כיום חמור מאד. הבעיה שקיימת ברוסיה מחריפה והולכת, והתחילו צרות בדרום אפריקה ובצפון אפריקה, וקיימת חסיסה רצינית באמריקה הלטינית. ונשאלת השאלה: איפה זרם העלייה? אמנם, שום ממשלה איננה יכולה לפתוח את שרי רוסיה, אבל מה שיכולה היא לעשות — הרי זה לנהל אופנסיבה מתמדת בשאלה זו.

גם למשטר הכלכלי הקיים בישראל יש השפעה — ולפי דעת רבים, אף השפעה גדולה מאד — על כך שאין עליה מארצות חפשויות. מאות אלפי יהודים, במשך השנים מאז קום המדינה, הגירו לארצות אחרות, אבל לא עלו לארץ ישראל. קיימת גם במשך השנים ירידה ניכרת מן הארץ. ענין זה של חוסר עליה המונית ושל ירידה, כאשר לארצות הברית יורדים יותר יהודים מאשר עולים משם, — דברים אלה מערערים את מצבנו המדיני בעולם, מפני שעליה המונית לישראל מחזקת את מעמדנו המדיני ונותנת לבעייתנו צביון עולמי ולא ערבי.

היו"ר ק. לוו:

לא זה הנושא שאתה צריך לדבר עליו.

אריה אלטמן (תנועת החירות):

אני מנסה להסביר את זיכריות ואת הגורמים שהביאו לידי כך שבעיית הפליטים עומדת בצורה חמורה על סדר-היום.

לכן אני אומר: אילו היינו באופנסיבה מתמדת בחזית הג'ל בכל השאלות הללו, לא היו מעיזים להעלות את שאלת הפליטים. אילו היינו פועלים במשך השנים כרוח ובכיוון המצויין בארצות ערביות עולמית ולא — ערבית, אילו היינו מסבירים שבעייתנו היא בחלקה בעיה שבינינו ובין הערבים ובעיקרה היא שאלה עולמית, סבורני שהאומות המאוחדות היו מסיקות מסקנות אחרות ולא היו לוחצות עלינו בשאלת פליטים ערביים והחזרתם.

מצויים בקרבנו מפלגות ואנשים שסובלים מתסביך אשמה בשאלת הפליטים, כאילו אנו אשמים בכך שיש דתיקהל נגדנו בענין הזה. חוגים אלה מציעים לנו לעשות זיכריות של רצון טוב ולהכריז על הסכמתנו לקבל חלק מן הפליטים. הם מאמינים שזיכריות כזו תסלם את הדרך לקדם אפשרות של שלום באזור. עמדה זו מסוכנת מאד. ויתורים אלה לא יביאו את השלום לעולם כמו שהויתורים בעבר לא הביאו שלום. הסכנה היא בכך שעמדה כזו מעודדת גורמים לא-עויינים לנו בעולם להתערב נגדנו ולטובת הערבים. לכן יש להזהר את כל האישיות ואת כל הקבוצות והמפלגות ממתן ביטוי לכל מיני פשרות בשטח זה. הערבים שוללים אפילו את הסטאטוס קוו הנוכחי של חלק קטן של העם יושב בחלק קטן של הארץ. ובכך, האם יש מקום לחלום שהויתורים יועילו? צריך להזהר ולהזהר גורמים שיש להם רגש אשמה זה או שמאמינים באמת שאפשר על-ידי זיכריות בכיוון זה להגיע לידי שלום שאנו רחוקים ממנו זה שנים וגם כיום.

לנו דרושה מדיניות ברורה מאד כדי שכל מדינה או מדינאי בעולם ידע שתמיכה בהחזרת הפליטים בצורה כל-שהיא, זהו צעד עויין כלפי ישראל. לו זו היתה המדיניות, היו המדינאים והגורמים, נמנעים ונרתעים מלהגיד דברים שאמרו עד עכשיו.

עולם ששחט שישה מיליונים מבנינו, עולם שראינוהו במשפט אייכמן ולאור איומי ההשמדה מצד ראשי ערב, — סבורני שבתנאים אלה ובמצב זה אין לנו לנקוט עמדה של

שנרצחו מיליוני יהודים. הוא אשם בכך שלא הציל ולא מנע את ההשמדה. האשמה מוטלת לא רק על העושים, אלא גם על אלה שישבו בחיבוקידיים מן הצד ולא מנעו. אני חושב שיש מקום לאופנסיבה ולא לפנסטיבה. יש להזכיר לאומות העולם שמצב היהודים בעולם הולך ומחריף. לא ייתכן שהאוי"ם יחליט, מצד אחד, על הקמת מדינת יהודים, בה יש לפתור שאלת מיליוני יהודים, מדינה עוד יותר קטנה ממה שיש לנו עכשיו, המשתרעת על 8,000 מיל מרובעים, ויחד עם זה ידון על החזרת מיליון ערבים שתמנע כל אפשרות של פתרון שאלת היהודים, אף אם לא היה אותו מיליון בבחינת גיס חמישי.

מתוך נסיון אירופה העולם יודע עד כמה חמורה היא בעיית המיעוטים. זה היה אבן השריפה של אירופה במשך דורות; זה היה גורם למהפכות ולמלחמות. יש לקבוע שלמען הבריאות המדינית של האזור ושל העולם קיימנו דהפאקטו חילופי אוכלוסין, כאשר קיבלנו חצי מיליון יהודים מארצות ערב, לאחר שברחו לערב חצי מיליון ערבים.

חילופי אוכלוסין, ולא יצירת בעיות של מיעוטים, — היא היא הדרך. והאוי"ם אינו צריך לחזור מדי שנה בשנה על החלטות שמכבד עבר זמנן. יש להזכיר לאוי"ם שחוץ מסיבות רבות אחרות, ב־1948 היה מצב אחר בארץ. אז ישבו בארץ הזאת שליש מן היהודים היושבים בה כיום. וכאשר משתנים התנאים, אי אפשר לחזור באופן אוטומטי מדי שנה בשנה על החלטות שאין להן שום ערך מעשי ואין בהן שום התחשבות במציאות.

משום כך אני חושב שתפקידנו הוא לעבור לאופנסיבה גדולה גם באוי"ם, גם בארצות-הברית. עלינו לשנות מיסודה את הגישה המתגוננת שהיתה לנו בעבר, ולעמוד מול העולם עמידה תקיפה, כי לזכותנו ארגומנטים חזקים שכל אחד מהם היה מספיק כדי להסיר בעיה זו מסדר-היום, על אחת כמה וכמה כשיש לנו הרבה יותר מאחד.

תפקידנו לתת כאן ביטוי אדיר למה שחושב העם בציון בשאלה זו. אני אומר: מה שחושב העם — כי עלינו לזכור שבבחירות האחרונות נתן העם ביטוי לעמדתו בענין זה. השאלה הזאת היתה אקטואלית, והעם נתן לה ביטוי. אני מקווה שגם הכנסת תדע לסכם קו מדיני תקיף, שיסיר את השאלה מסדר-היום של המוסד הבינלאומי, לא רק היום, אלא בכלל, ולא יחזור האוי"ם להטריד אותנו מדי שנה בשנה בבעיה זו.

היו"ר ק. לוז:

רשות-היבירה לחברה-הכנסת רימלט, ואחרי לחברה-הכנסת רפאל.

אלימלך רימלט (המפלגה הליברלית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. היינו על בעיית הפליטים הוא דבר בעתו. מפני שהנושא הזה עומד ויעמוד בימים הקרובים בפני עצרת האוי"ם, ורצוי להבליט — וזוהי תכלית הוויכוח — תמיכה רחבה מצד הבית הזה והעם לעמדה היסודית של הממשלה ושל ממשלתנו בעצרת האוי"ם. בכך התשיבות, ולא בחידוש שבדין. כי היינו לא יחדש דבר. עמדת הממשלה ידועה, ולדעתנו אין היא צריכה להשתנות. עמדת הממשלה זכתה בתמיכה של רוב חברי ועדת החוץ והבטחון בדיון מוקדם, ששיקפו את דעות הסיעות בכנסת. גם דעות הסיעות שיש בהן שוני מעמדת הממשלה, במידה שהוא ישנו, ידועות.

אולי מן הראוי להעיר כפתיחת הדיון, שעצם העמדת

היתה, כי להחזיר את הפליטים פירוש הדבר להחזיר גיס חמישי לישראל. או כפי שהתבטא הוא:

"... repatriation of all, or even a large number of (Arab) refugees, by Israel is no longer possible... Surrounded by nations which insist upon exercising rights of belligerency against her, it would be suicidal for Israel to admit a large group of immigrants whose whole indoctrination for the past ten years has been one of hatred for the Jewish State. To do so would be to establish a fifth column inside the country".

ומוסד אחר — The Public Affairs Institute of Washington — פרסם ב־1958 ניתוח מקיף על המצב במזרח התיכון, ושם כתוב בין שאר המסקנות: "The insistence on repatriation in Israel is allied to a single objective — the creation of an internal fifth column which would destroy the Jewish State, if all other means failed". זאת אומרת, שהכוונה, הלחץ, להחזיר את הפליטים אין להם אלא מטרה אחת: ליצור גיס חמישי פנימי אשר יהרוס את מדינת ישראל.

עם ישראל צריך להרים את קולו באומות המאוחדות ולדבר לא מתוך התגוננות, אלא מתוך התקפה על כל אומות העולם. מאחר שכל אותו הנסיון מצדן להעלות את שאלת הפליטים ולא להסיר אותה מסדר-היום, פירושו לאפשר לדוגלים בתורת היטלר, לעשות נסיונות להמשיך או לסיים את מלאכתו. עלינו להבהיר זאת בצורה חריפה ביותר, כי היא המתאימה וההולמת את האינטרסים החיוניים שלנו. רק בצורה זו יש להעמיד את הבעיה ולא בצורת נוסחות דיפלומטיות.

הפגנות הערבים שהיו לנו לפני שבועות מספר, והסיכוי האנטי-ישראלי שהושמעו בהפגנות אלו, — גם זה בא להזהיר אותנו. מה פירוש הדבר להגדיל את הכוח העויני למדינה שכבר נמצא כיום בארץ. ואולי יש עוד דבר שהעולם צריך לדעת. כאשר ב־11 בדצמבר 1948 נתקבלה ההחלטה בנוגע לפליטים, ראו אותנו כמדינה מתחילה. היינו עוד לפני הקופת גן-הילדים. ואז יכלו אולי לדבר ולהחליט מה שדוברו ומה שהחליטו. ולשכות שיש דבר ששמו ריבונות מדינית. אבל עתה הגענו לגיל של ברי-מצווה, וכבר עברנו את גיל ברי-מצווה, ואם כך, יש להזכיר לעולם ולאוי"ם שקיימת מגילת האוי"ם והיא אינה נותנת זכות לשום אדם להיכנס לטריטוריה של מדינה ריבונית אחרת על-ידי בחייה חפשיית. מאז גם חלו שינויים, שהרי במקום חצי מיליון ערבים שברחו הצלנו חצי מיליון יהודים מארצות ערב. וכיום יושבים בארץ שני מיליון יהודים במקום 600,000 ב־1948.

יש להזכיר לעולם את הבעיה הגורלית השניה, הקשורה בקיום מדינת ישראל ועם ישראל: באנו לארץ הזאת לפתור את שאלת היהודים ולהציל כאן מיליונים של יהודים, ולא לפתור שאלה של עמים אחרים, בעיקר לאור עובדת ההצהרות שהזכרתי קודם-לכן. יש להזכיר לעולם שמחוץ לדרך בה הלך היטלר יש רק דרך אחת, והיא הדרך של הרצל: — לפתור את שאלת היהודים. אין דרך שלישית. העולם צריך לבחור בין תמיכה בדרכנו או בין תמיכה באחרים אשר רוצים להמשיך בדרכו של היטלר.

צריך להעמיד את הבעיה בצורה חריפה וברורה ביותר. לא אני צריכים להתגונן, עלינו להאשים, כי העולם אשם בכך

הפליטים הערבים בקצב מהיר, ישנן מדינות המחזיקות אותם בתנאים רעים וגורעים, כחץ איבה נגד ישראל.

על מה מסתמכים אויבנו? — על ההחלטה מ'11 בדצמבר 1948. ואני שואל את עצמי: האם לא הגיע הזמן שנסביר, כי מסמך זה עבר זמנו, בטלה מהותו? המסמך איננו מציאותי כיום, הוא תלוש מן המציאות של היום, אם כי בשעתו אולי יכול היה להיראות למישהו כדבר ריאלי. כי ישנם שם, מלבד סעיף 11 המפורסם, המשמש אב לכל ההסתמכויות בהחלטות מאוחרות, גם סעיפים אחרים: גישה חפשיית לירי" שלם בדרך הקצרה ביותר, חופש לכל אזרח ארץ-ישראל להשתמש בנמלים, ברכבות, בנמלי אוויר, וכו'. כי הרי בשנת 1948 עוד היתה האשליה, או התקווה, אצל האומות שנתנו יד להחלטה זו, שיש יסודות סבירים להחלטת האו"ם על שיתוף פעולה בין מדינת ישראל ובין החלקים הערביים של ארץ-ישראל, וכי ייתכן שיתוף כלכלי, תרבותי וכו', וייתכנו יחסים הדדיים לפיתוח הארץ. אנו רצינו בזאת אז ואנו רוצים בכך כיום. אולם הערכים ביטלו זה מכבר כל יסוד מציאותי וכל רקע סביר להחלטות האלה. וכל מי שמוציא את סעיף 11 של ההחלטה הנ"ל מכל הקשר, מכל סבך הסכסוך, שלא אנו רצינו בו, הרי אינו אלא מטעה או טועה. לא בזה טמון פורש המצב.

אינני יודע אם הערבים מאמינים שאפשר להכריח אותנו היום להגשים את סעיף 11, אבל הם חושבים כנראה, כי טוב להרבות בהחלטות נגדנו, ואולי הם מתארים לעצמם בדמיונם המרקיע, שאולי בכל זאת יבוא יום שאפשר יהיה להגשים את הדבר בכוח. ומהי המטרה של הגשמת סעיף 11 בעיני הערבים? — לפורר את מדינת ישראל מבפנים. האם יכולים אנשים, שחונכו במשך שלוש-עשרה שנים על איבה ושנאה לישראל, לקיים מה שכתוב שם במלים הצנועות: לחיות בשלום עם שכניהם?

לא אזכיר עכשיו שכל הסעיפים בהחלטה הנ"ל היתה להם מטרה אחת ויחידה: להביא לידי הסדר סופי, כלומר שלום בין ישראל וערב. זה מודגש בכמה וכמה מקומות בהצהרה. והנה באה המציאות שיצירה הערבים, המציאות של הטלת חרם, חסימת תעלת סואץ ופעולות חבלה של פדאיון. האם זה מעיד על רצון לחיים ביחד ולפתרון חיובי ומשותף של הבעיות, כרוח אותה החלטה האו"ם, המכלילה גם את סעיף 11?

זאת ועוד. קיימת בחינה בטחונית בבעיית הפליטים. אין מי שיחשוב בריצינות, שקבלת מספר גדול של פליטים לא תהיה בה סכנה חמורה וריצינית ביותר, סכנת ערעור עצם קיומה של מדינת ישראל. כי מאחורי הדרישה הערבית להגשים סעיף 11 אין לראות דאגה, אין לראות רצון לעזור באמת לפליטים, ואף לא הרצון לפתור בעיה הומנית, שעו' אבר עליה. די לשמוע את "דברי ההסכר" להצעות הערביות בענין הפליטים, את הצהרות ראשי שלטונות ערב, המושמעות תכופות ביותר באו"ם, כדי להיווכח מה המטרה האמיתית: השמדת ישראל. אפילו נאומי המאוסק והמדינאי ביותר, שריבים התפעלו ממנו, של ראש שלטון מצרים בעצרת שלפני האחרונה, מוכיח בעליל כי לא לפתרון בעיית הפליטים נושאים שליט ערב את עיניהם, כי אם לחיסול מדינת תנו. נאצר לא אמר שיש "להשמיד את מדינת ישראל", אלא שיש "להחזירה למצב שלפני קום המדינה". משל למה הדבר דומה? לאדם שרוצה להוציא גור דין מות על אדם שני, אבל אינו אומר שצריך לחסל אותו, לא ולא, אלא שיש להחזירו למצב שלפני הולדתו. זה אמנם ניסוח מתוכנן, אבל ברור לא פחות מתוכן דברי הנאצה וניבול הפה של שוקיירי.

הבעיה על סדר-היום — שבעקבותיה, בהסכמת הממשלה, אנתנו מתווכחים עליה היום — עצם העמדת הבעיה על סדר-היום מצד סיעת תנועת החירות נבעה כנראה מתוך חשש, שמקורו בשיחה הסודית והכמוסה של ראש הממשלה עם נשיא ארצות-הברית, שיחה, שכנולד טוריותה כן גדולה גם מידת הניחושים, המיתושים לעתים, וההשערות על תכנה. הנה חשש, אולם אף תקווה בקרב חלקים מסוימים של הכנסת. החשש היה, שמר בן-גוריון ויתר משהו בשיחה זו, לעומת העמדה המוצהרת של הממשלה; ואצל אחרים נתעוררה דעה תקווה, שאולי התקרב מר בן-גוריון לעמדה מסוימת עלידי ויתורו, שאולי העמדה שכביכול הביע אותה מר בן-גוריון בנייר-יוק, תהיה גם העמדה הרשמית של הממשלה בישראל.

אנחנו לא נטפל בנסתרות. לא נטפל בשיחתו של מר בן-גוריון עם הנשיא קנדי. דינו בנגלות שראש הממשלה מעסיק אותנו בהן, ולא נחפש את הנסתרות. עם זה רואים אנו צורך לעמוד על טיב הרקע הנוכחי של הדיון, כפי שיש לראותו כיום.

על העולם עוברת תקופה שאולי עוד לא היתה דומה לה מאז תולדות האנושות לחומרה, לאימה ולחרדה בקרב מאות מיליוני בני אדם. גם עזרת האו"ם שרויה בצל האימה של מלחמה העולה להשמיד את המין האנושי, של חשרת עננים טעונים חומר דיוריאקטיבי מזיק, קוטל, מחבל ללא תקנה, לא רק בחיי הדור הזה, אלא גם בדורות הבאים אחריו, — ואין לראות את הסוף. זיהום קטלני של חלל האוויר, של המרומים, לא נעשה כביכול אלא כדי להחיש שלום ולהביא אושר עלי אדמות. ייתכן שאימת הסכסוך העולמי המחריף תשפיע בכיוון רצוי לנו או לא רצוי לנו בוויכוח באו"ם. יכול להיות, שהמעצמות הנערכות למלחמות של פורמולות, מחוסר אפשרות לפתור בעיות מעשיות, ירצו לזכות באהדת יריביו ויסכימו להצעה זו או אחרת שתוצע נגדנו בענין הפליטים. יכול גם להיות, שאותן המדינות והעמים החרדים להציל מן היוקרה או מן התפקיד של האו"ם מה שיש להציל, לא יתנו יד להוסיף ולקבל החלטות כאלה שבריר וברור מראש שאי אפשר להגשימן.

אבל אם אמנם הוויכוח על הפליטים באו"ם טעון מתח גבוה, מדיני, אמוציונלי או אחר, טוב שנברר כאן את הבעיה מכל בחינותיה, בירור שקול ומבהיר לכל צדדיה. לבעיה זו יש שלוש בחינות: מדינית, בטחונית והומנית-מסרית.

הבעיה המדינית: אין איש שיאמין שענין החזרת הפליטים או הפעלת הסעיף המפורסם, סעיף 11 של ההחלטה מספר 194 של עצרת או"ם — אין איש שיאמין שזוהי השאלה היסודית והקובעת בסכסוך היהודי-ערבי. האם איו מדינה ערבית הצהירה או אמרה אי פעם שהיא מוכנה לשלום, ויש רק מכשול אחד, בעיה אחת, אטקטס אחד שמפריע, — ענין הפליטים? אילו הני מדינות ערב ואמרות זאת, שיש רק בעיה אחת מפריעה, מונעת, ויש ליישב אותה, והיו מוכנות לשבת יחד לשולחן הירונים על הסדר שלום, אזי הממשלה כל ממשלה בישראל, היתה מתיישבת עם מדינות ערב ודנה גם בענין זה. ובלי ספק היינו משכנעים אותן שיש לקבוע מהו הפתרון הטוב, לנו, להם ולפליטים בעצמם. בודאי היינו מגיעים לידי מסקנה, שאפשר ואפשר ליישב את הפליטים במקום שיש מים ואדמה, אדמה המשוועת לפיתוח ולכוח אדם. אבל זהו סילוף מכון אם אומרים שהסכסוך היהודי-ערבי מקורו בענין הפליטים, מפני שאנחנו נמנעים מלהסכים להחזרה, שלמה או חלקית. הלא בעיית הפליטים היא תוצאה של הסכסוך ולא סיבתו, גורמו. ישנן מדינות שקולטות את

על ידי החזרה מיכנית למקום מגוריהם הקודם? האם פליטי המחנות היהודים, לאחר מלחמת העולם על אימותיה, שנוש"אלו על ידי ועדה בינלאומית לאן הם רוצים ללכת, השיבו שהם רוצים לחזור למקום מגוריהם הקודם, לארצות שאבות אבותיהם גרו בו? לא, הם ביקשו לעלות לישראל. כי שיקום בני אדם הוא שיקום חברתי, מדיני, לאומי ותרבותי.

האומנם יש הבדל גדול כל כך בשיקום הפליטים במרחק של קילומטרים מעטים ממקום מגוריהם הקודם? והרי גם שם אותם השמים, אותו האקלים, ושם הם נמצאים בין אחי, הם, במדינה לאומית משלהם ובתרבות משלהם. והרי יש הבדל בין מיעוט, גם אם הוא נהנה משוויוניות, לבין הרוב, האומה שהיא נושאת הרעיון הלאומי והממלכתי. ברור שרק הרוב הוא נושא הממלכתיות והלאומיות בכל מדינה, וזה מטבע הדברים בחיי עמים; וכך זה יהיה תמיד. שם, בארצות ערב, ישבו בין אחיהם, יחיו חיים מלאים ושלמים. מולדת היא לא רק מקום מגורים. אילו שאלו, למשל, באופן היסודי, את אחינו יוצאי תימן, אם היו מוכנים לשוב לתימן לאחר שהיו מבטוחים להם שהאימאם יעניק להם בתימן אותן הזכויות שיש לערביי ארץ-ישראל אצלנו, האם היו חוזרים? — לא ולא.

הבחינה המוסרית, הלאומית והתרבותית של פליטי ארץ-ישראל מחייבת את שיקומם ואת יישובם בארצות ערב, בין אחיהם. ודאי שיש זכות לפיצוי רכוש וקניין. מדינת ישראל ציינה תמיד, שכאשר יתקיימו דינוי שלום, תתן כל עזרה כספית או אחות ליישוב הפליטים, מרצון טוב. אף אם אין היא רואה את עצמה חייבת לעשות זאת מבחינה לגלית. יש בימינו פליטים הערבים מרצונם את ארץ מולדתם במדינה החדשה, כגון מפני שהמסטר או השלטון או מבנה החברה הם כאלה המאפשר להם לחיות בהן. פליטים אלה חיים במדינה הקולטת, שבה הם מבקשים מפלט בין אחים, לא בצורה שבה חיים הפליטים במחנות בעזה. הם נקלטים ומת-ערים בחיים הכלכליים, הלאומיים והתרבותיים. מי אומר שפתרון כזה, של היקלטות בכלכלה, בפיתוח, במסגרת הלאומית של הקולטת — אינו יכול להיות פתרון מוסרי, שלם ותכליתי? זאת צריך, זאת אפשר להסביר לידידים, המדי גישים בפנינו כתום לב את הצד ההומאני של בעיית הפליטים.

כאחד מחברי הכנסת, הייתי רוצה להעיר רק דבר אחד לתשומת לבו של ראש הממשלה, על הדברים שאמר בתשובה להצעה על סדר-היום של חברה-הכנסת לנדאו. יוצאיהם דרך אגב, כי יכול גם להיות שלא הבינו את דבריו אל נכון. אמרנו לפני שנים אחרונות שאנו מוכנים מרצון להשתתף במדין מן יישוב הפליטים מחוץ לגבולות מדינת ישראל, ללא הק' שר וקשר לשיחות שלום. כלומר, אנו מוכנים לסייע בכך גם לפני משאומות על שלום והסדר כולל. אינני יודע אם אפשר להביך מדברי ראש הממשלה שנוסוגו מהדבר הזה, ששוב אין אנו מוכנים לכך לפני הסדר שלום כללי. הייתי מיעץ לממשלה, שלא ניסוג מעמדתנו הקודמת. אני חוזר ומדגיש, שאני אומר זאת כאחד מחברי הכנסת. עלינו לחזור ולהצהיר בכל הזדמנויות, שהצעתנו בענין עזומת, כשם שאנו חוזרים על כך שרצוננו בשלום, והחורים על כך השכם והערב — וטוב שאנו עושים זאת. אמנם, זה לפעמים משעמם, ויש הרואים בזה צעד של חולשה. אך אינני חושב שזה מעיד על חולשה. מדינת ישראל היא כיום חזקה עד כדי כך שתוכל להושיט יד לשלום לא מתוך חולשה. וכן בענין נכונותנו לסייע לשיקום הפליטים אף לפני הסדר של שלום סופי —

היתה קיימת בעולם כולו בעיה של פליטים. שום מדינה, שום הומניסט לא יעז, ובצדק, להציע לפולין או לצ'כוסלובקיה, למשל, להחזיר את הפליטים הגרמניים, שחיו בתחומן מאות רבות בשנים. השיקול הבטחוני מונע ממדינות שונות, לא רק באירופה אלא גם באסיה (הודו—פאקיסטאן), לעשות מה שדורשים מאתן, כי יודעות הן שהדבר עלול לערער יסודות בטחונם של המדינה. מי שאומר כי אפשר לקבל פליטים במספר זה או אחר, וכי אין זה פוגע בבטחון מדינת ישראל, הרי או שהוא משלה את עצמו בידועין, או שהוא נושא את נפשו למדינה דו-לאומית. אחת מן השתיים.

יש אומרים לנו, שמבחינה מדינית נעשה מחנה, זיסטה, ונחזיר מספר פליטים. נצאיר כבר כעת, שאם ידובר על שלום נהיה מוכנים לקבל מכסה מסוימת של פליטים. ואני שואל: האם זה יספיק? והרי כל הצעה שלנו, תהיה אינו שתהיה, תיחזה מיד על ידי הערבים, שיראו בה שוב תכנית "מכסי-מוס" שלנו, שאסור לקבלה. מה היה לפני שנים, כאשר ממלכת ישראל הודיעה על נכונותה לקבל 100,000 פליטים? האם קיבל זאת מישהו? האם עשה הדבר רושם, האם זה שינה את המערך המדיני או יחסן של מדינות ערב כלפי ישראל? ואל לנו לשכוח שבאותה תקופה לא היו הערבים בטוחים כל כך בתמיכה בינלאומית של מעצמה אדירה מסוימת כשם שהם בטוחים כיום. לשם מה צריכים אנו לעשות את הדבר? הלא הכל יודעים שאין לזה ערך. אומרים לנו כי ידידינו, בני מדינות שונות, יראו את הדבר בעין יפה? הדבר עשוי לחזק את מעמדתנו המדינית והמוסרית בריבונות עם הערבים. אינני מניח שיש בין ידידינו, במרכאות ובלי מרכאות, אחד המאמין שיש בזה משום פתרון לבעיה. כי אין הרבה אנשים נאיביים בין מדינאים. אולי זה יקל על היחסים בין אותן מדינות "ידידות" לבין הערבים. כי לא יוכל להצביע תמיד על הצעה המתנגדת לדרישות הערבים, וזאת מסיבות של יחסי הכוחות באו"ם ובעולם. אבל פתרון אין כאן.

דורשים מאתנו לעשות פשרה עם עצמנו, ללא כל הנחה סבירה, שאכן הדבר עשוי לקדם את השלום. אבל אסור לנו על כל פנים לשכוח את העובדה, שהסכסוך הישראלי-ערבי לא בא בגלל הפליטים, אלא להיפך.

ואשר לצד ההומני של הבעיה, אינני מתכוון להתווכח כאן עם שומרי המוסריות הבינלאומית המקצועיים היושבים באו"ם. ישנם מדינאים גדולים באו"ם, ובעולם, המופיעים לעתים כשומרי החותם של המוסר הבינלאומי, אבל למען האחרים, לאכספורט, ולאו דווקא לעצמם, כי הם עצמם אינם מקיימים תמיד את העקרונות שהם חובעים מאחרים לקיימם. נכון שהבעיה היא אנושית והיא קשה, לפנינו מצב הגורם סבל רב לאנשים רבים. אבל אנחנו, לא פחות ממישהו אחר, רגישים לבעיה ההומנית. לא אגיד שאנו רגישים יותר. ולא מפני שאנחנו עם פליטים. בזמני הקצר אינני רוצה להתווכח עם חברה-הכנסת בגין, אם אמנם דווקא אנחנו כעם פליטים רגישים יותר מאחרים. ישנה פסיכולוגיה קבוצתית של עמים, האומרת שעם שסבל הרבה, מתרכז כל כך במסרה למניעת סבל בעתיד לבד יבוא שוב, שהוא עשוי לעתים אף להעלים עין מדברים שונים. ואיני רוצה להגיד שאנו רגישים יותר, אבל בוודאי ובוודאי אין אנו רגישים פחות מאחרים.

אולם אם קיימת אחריות לגורל האנשים במחנות, מי זה אומר שהפתרון של הבעיה המוסרית-ההומנית היא דווקא בהחזרת הפליטים לכאן, למקומם הקודם, לבתיהם שנתמלאו בינתיים פליטים יהודיים מארצות ערב, לאחר שגורשו משם? האם שיקום אנושי הומני של אנשים עקורים ייתכן דווקא

ענין הפליטים לנשק יעיל נגדנו. גם במדינות החדשות באפריקה, ואפילו במדינות ידידותיות מובהקות, מוצאת לעצמה טענת הפליטים מהלכים בדעת הקהל. מעוררים מהצלחות אלה מחצפים הערבים בהכרזותיהם יותר ויותר. בעזרתם של נציגי עמים ידידותיים הצלחנו מדי שנה להוריד את שאלת הפליטים מעל שולחן הדיונים באו"ם, כאשר עלתה בוועדה המדינית בעקבות הדיון-חשבון של „סוכנות הסעד והתעסוקה“, והצלחנו למנוע קבלת מסקנות והחלטות. ספק אם במקום להתחמק לא היה מקום, כבר בשלב מוקדם, להתקפת-נגד מצדנו.

באחרונה נשמעה דעתנו הברורה, המבוססת, המסוגלת בכנותה להתקבל על לבו של כל אדם אובייקטיבי, ולא כל שכן אדם אוהד וידיד. טוב שעמדתנו מוסכרת ברבים וטוב ששליחה של ועדת הפיוס, ה"ר ג'ונסון, שמע מפי ראש ממשלתנו דעה ברורה ותקיפה, שלא השאירה מקום לספיקות ואשליות. הכרזתו האחרונה של ראש הממשלה בכנסת, שבאה כהקדמה לדיון זה, תרמה להבהרת העמדה והביאה לביטוייה הגלוי המסומך.

ואמנם ממשלת ישראל ידעה את העומד לפני וידעה כי סכנות לחץ מתקרבות. בתוך תוכה של סערת ויכוחים בתוכנו מסביב ל„פרשיות“ והמולת מערכת הבחירות, הועמדה שאלת הפליטים במרכז המדיניות הישראלית במאמציה הדיפלומטיים. בעיקר עסקו בכך בחדשים האחרונים שגרירינו ונציגינו במדינות כהונתם. כפי שמענו, יצאו אישים מסוימים למסע הסברה מיוחד של בעיית הפליטים, ביחוד בקרב מדינות אסיה ואפריקה. בעיקר למטרה זו, שמענו, הוקדש מסעה של שרת החוץ בארצות סקנדינביה, ולא מעט טיפל בשאלה גם ראש הממשלה במסעו האחרון. אמנם קשה לדעת באיזו מידה הצליחו מאמצי ההסברה שלנו, ורק העתיד יגלה אם אמנם יצאו אנו לפחות שליש מחברות האו"ם, כדי למנוע החלטה עוינת כלפינו ומתגרה בנו. בכל אופן ברור, כי אנו יוצאים לעצרת או"ם הקרובה לאבק קשה וחמור בבעיית הפליטים, שהיא לנו בעיה גורלית, וספק אם דווקא עתה היה מקום, מטעמי חסכון כביכול, לבטל את השתתפותנו של נציגות הכנסת במשלחתנו לעצרת ולהחלישה על ידי העדר מספר אישים, שעצמם ושיקול דעתם נחוצים ביותר.

חברי הכנסת, הערבים מדברים ללא הרף על מיליון פליטים. באחרונה קראנו כי גם שיבתו את המקת, שיבתו את מספרם והגדילו אותו. התעמולה הערבית הצליחה להחזיר מספר זה לתודעת המדינאים והעתונאים, ואפילו בתוכנו שגורה לשון גזומה זו. המציאות היא רחוקה ממספר זה. סוציולוג בריטי נודע, ד"ר וולטר פינר, פרסם מחקר מוסמך על השאלה, בו הוא מגיע לידי מסקנה, כי „קיבוץ הפליטים הבלתי-סדורים הוא פחות מ-550,000, כי על אף התעמולה הערבית הרשמית והקשיים מצד השלטונות, למעלה מ-130,000 פליטים מפרנסים את עצמם ב„בדואה“. ציגנו באו"ם, מר מיכאל קומיי, עשה בעצרת הקודמת סיון מוצלח רציני ראשון להאיר את מלאכת הרישום הנעשית במחשכים, גיפוח השיטות על ידי ערבים מקומיים, לידה מופרזת והעדר מתים בכלל, ולסתור את „אגדת המיליון“, שבאה הזן לצרכים פוליטיים והן מטעמי עסק מכנים מקופות סוכנות הסעד של או"ם. על יסוד נתונים בדוקים ודיווחות רשמיים מוסמכים, הוכיח כי מספר משפחות הפליטים שנעקרו משטחה של מדינת ישראל ולא נקלטו עדיין איננו עולה על 100,000. עלינו להוסיף ולסתור מספרים מוגזמים אלה של הערבים ולהקטין על ידי כך את היקף הבעיה, אם כי אסור לנו להתעלם מהעובדה כי גורם הומן פועל נגדנו. בהתחשב עם השיפור

נשאר את הגירסה הקודמת, כי אנו מוכנים לדון עם כל מוסד, עם כל מדינה, על מימון יישוב הפליטים בארצות ערב.

אדוני היושב-ראש, לפני שאצהיר על עמדת סיעתי, עלי להעיר שלא אוכל לצרף לסיעתי את התואר „רסהחשיבות ורב-הרושם שאני מדבר בשם האופוזיציה הראשית, כי בינינו ובין האופוזיציה הראשית מבדיל מרחק „אסטרטגיה“ של 1,300 קולות. על כן אגיד בצניעות, בשם המפלגה הליברלית וסיעתה בכנסת, שנתמוך ביסודות עמדת הממשלה בענין הפליטים.

היו"ר ק. לוז :

רשות הדיבור לחברי הכנסת רפאל, ואחריו לחברי הכנסת ברזילי.

יצחק רפאל (המפלגה הדתית-לאומית) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש ערך מיוחד לדיון בבעיית הפליטים עתה — לא רק משום שבעיה זו היא הבעיה הפוליטית הראשית שלנו. אפילו לא רק בשל האקטואליות המיוחדת שבשאלה זו לרגל הדיון הקרוב באו"ם — כי אם, בעיקר, בגלל הצורך בבירור עניני והגדרת העמדות של הסיעות לגבי בעיה זו, ששובשו מאד וגם סולפו ביותר במערכת הבחירות ובהמולתן. אם כי הייתה סכור תחילה שמדי טב כי הדיון יתקיים בוועדת החוץ והבטחון, אולי טוב, ברור עבד, שהוא מתנהל כאן, וידע הציבור כי חילוקי הדעות הם מדומים ומנופחים ביותר.

המאזין והמקשיב להצהרות הדוברים השונים, חוץ רצון להבין אותן, והוא מנכה דרך אגב את המס המשלם עליהם לשאיפה להיות שונה מאחרים והוא שוקל גרעני דברים בלבו, ייווכח כי כמחנה הלאומי המגוון שלנו מועטים חילוקי הדעות המהותיים בגישתנו לבעיה זו. בתוכן פתרונה ובהערכת מקומה במערכת המדינית שלנו.

איש איננו מתייחס ברצינות להצהרה, כי אין עוד מקום במדינה שלנו אף פליט יחיד ובודד אחד, כפי שהצהיר דובר מסויים לפני חודשים מספר, בעוד הממשלה נוקטת כל הזמן בקו הליברלי של הבנה והתחשבות במקרים האמיתיים של איחוד משפחות ובמסגרת זו שבו לגבולותינו אלפי פליטים ערבים, כשם שאין גורם רציני הסבור שיש כיום לנתק את הדיון בבעיית הפליטים ממכלול השאלות שבין ישראל ומדינות ערב ולהסתכן במבוכ של משא-ומתן שיש עמו לחץ הרה-סכנות.

איש מאתנו איננו מתעלם מחומרתה של בעיית הפליטים. יש סבורים כי בפתרונה — פתח וסיכוי לשלום עם שכנינו. אולם ודאי שהמשכה בצורתה הקיימת מהווה איום מתמיד על גבולותינו ומשמש גורם מסייע להסתה נגדנו בדעת-הקהל העולמית. האויב איננו מעוניין — כפי שידוע לנו היטב — בפתרון הבעיה ; ריכוזי הפליטים הם בידי קלף שאין ברצונו להוציא ללא מחיר. לא פעם הכריזו על כך מנהיגים ערביים מוסמכים במשך השנים. הם לא בושו להודות, כי מדינות ערב מעוניינות בקיום בעיית הפליטים, ואף הוסיפו כי השובה זה שישאל חותר לפתרונה, דיה לבטל ולשקת כל יזמה מצדם. ואמנם הצליחו שליטי ערב להחזיק את מחנות הפליטים על חשבונן של קרנות האו"ם, תוך רווחים ניכרים לעצמם, לקיימם כמצברי שנאה קנאית לישראל ולהשתמש בהם כאמצעי הסחה נגדנו, הנבנים, כביכול, נאסוגם של נשים וילדים וסבלם.

חברי הכנסת, יש להודות כי הערבים הצליחו להפוך את

אפריקה, וכן בעיית העליה מהמערב. הוא סבור כנראה, שאילו טיפלו לפי הבנתו בבעיות אלו, היינו שוכחים ומשכיחים את בעיית הפליטים. במקרה הטוב ביותר זוהי תמימות, זו התחמקות מראיית חומרת הבעיה וחומרת ההתמודדות עם קשיי בעיה זו.

הנושא שבו אנו דנים הוא רציני מבחינה מדינית וכאוב מבחינה אנושית. והכנסת מצוה לספל בו בכובד ראש. כדי למנוע אי-הבנה, ברצוני להדגיש ולחזור על דברים שהשמענו לא פעם, ושמשום-מה נוח לפעמים לאלה החולקים על דעתנו, לא לשמוע אותם או להשכיח אותם.

בעיית הפליטים נוצרה על ידי פלישת צבאות ערב, והאחריות עליה מוטלת בראש וראשונה על ההנהגה הערבית בימי ההם. היא לא נפתרה עד היום הזה, קודם כל בגלל גנרצולה על ידי שליטי ערב כנושק במלחמתם המדינית נגד ישראל, ועל ידי סירובם לשאת ולתת במישרין עמנו על שלום ועל הבעיות השנויות במחלוקת בינינו, ובכללן בעיית הפליטים.

אנו קלטנו עליה יהודית גדולה, והפליטים הערביים נשאר בארצות ערב. כל הבא להטיף לבחירה חפשית, בין אם זו מעצמה גדולה ובין אם זו סיקה בכנסת, מתעלם הן מגורמי הבעיה, משורשיה, והן מדרכי התפתחותה ופתרונה הצודק. אנו דוחים את ההצעות בדבר חזירה חפשית בין רפסריאציה לבין רפאראציות, תבואה מאויה צד שתבואה. עם זאת לא התעלמה ישראל מבעיית הפליטים, אשר נעקרו מבתיהם בנסיבות חמורות של מלחמה, והיא הבעיה נכונות להשתתף בפתרונה במסגרת משא-ומתן על שלום במידה ובצורות ההולמות את יכולתה, אם בתחום הפיזי, ביצירת קרן בינלאומית ליישוב פליטים, ואם בקליטת מספר מוסכם של פליטים. זאת הצהירה ישראל במשך שנים רבות, עוד לפני שחבריה הכנסת לנדאו ודיין הכריזו את הכרזתה. אף לא פליט אחד, לפני שהסבירו כי הסכמה לקליטת פליט אחד כמות כנעילת שערי הארץ בפני עליה יהודית, כגירוש יהודים מ"שוביהם וכדומה.

חברי הכנסת הנכבדים, הענין ראוי לגישה רצינית יותר. האומנם, כאשר ממשלת ישראל, בראשותה של אותה מפלגה ואותם האישים העומדים כיום בראשה, הציעה קליטת מספר מסוים של פליטים — ופעם אף נקטו במספר של מאה אלף — האומנם התכוונה להפקיר את עניני העליה וההתיישבות היהודית? מי יאמין, כי אלה שלחמו בעד חלוקת הארץ ושמוחו עם כינונה של המדינה בארץ-ישראל המחולקת, בה נשארו כ-40% יהודים, ובכל זאת ראו בהסדר החלוקה מנוף אדיר לעליה יהודית — רואים כעכשו בקליטת מספר מסוים ומגובל של פליטים סכנה לעליה?

במה מדובר אפוא? מדובר על קליטת מספר מסוים של פליטים כתרומה לפתרון סופי של בעיית הפליטים, אשר רובם המכריע יתנחל במקומות מושבם, בארצות ערב; מדובר במספר מסוים, מוסכם על ידינו, ולא כסוי עלינו; מדובר בקליטת מספר מסוים של פליטים בתנאים של הסדר שלום בינינו לבין שכנינו.

חברי הכנסת, אילו הסכימו שליטי ערב להפסיק את הלוחמות נגדנו, לבטל את החרם הכלכלי, לסל את ההסגר הימי, לבטל את פעולות האיבה נגדנו; אילו הכירו במדינת ישראל והסכימו למשא-ומתן ישיר על הסדר של שלום — האומנם הייתם מציגים תנאי לכל אלה בנוסח "אף לא פליט אחד"?

אני רוצה לקוות, כי כל מי שיקר לו דבר בשחונה של

ההדרגתי של תנאי התברואה במחנות, עשוי הריבוי הטבעי לעלות ולגדול.

ישראל עשתה בשעתה ז'טטה שלא נענתה. היא שחררה כ-8 מיליון דולר פקודות מוקפאים בבנק ברקלים ובנק עותומן — והכסף שולם במטבע זר. כן מסרה לפליטים הרבה כספות וחפצי ערך באמצעות ועדת הפיוס.

הכרזנו בהזדמנויות רבות באורח מחייב על נכונותה של ממשלת ישראל לשלם פיצויים בוא פתרון לבעיית הפליטים, אף לפני יישוב בעיית אחרות שבינה לבין מדינות ערב. אם כי יש לנו חשבון של חביעות פיצויים משלנו — אין ספק שרוב וגדול יהא הסכום שישלם תמורת קבלת על עצמה לשלם גם אחר הניכויים. גם אני שותף לדעה, כי הכרזה זו בעינה ער מרת ואין לבטלה ואין לסגת ממנה.

ברם, לו האנחנו לשיחות פתרון רציניות וגורל הפליטים וסבלם היה אצנע נוגע ללבם של שליטי ערב, שהיו מסכימים לראות בבעיה זו בעיה הומאנית, להפרידה ממכלול הבעיות הפוליטיות ולבקש קליטה וסידור לאחיהם בארצותיהם בעזרת קרנות בינלאומיות — היתה מדינת ישראל יכולה לעזור רבות בענין זה. אין ספק שישלם תהא נכונה ליטול על עצמה נטל כבד של תפקידים וחובות כדי לסייע בהסדר נאות ומתקבל על הדעת. לעומת זאת לא תוכל ישראל בשום פנים ואופן להסתבך בהסכמה לפורמולה כללית של מתן בחירה חפשית לפליטים בין השאריות בארצות ערב וקבלת פיצויים לבין רפסריאציה לישראל.

מדינאים מסוימים באמריקה מאמינים, אולי בתומם, שרק חלק קטן מהפליטים יבחר בשיבה לישראל, ולכן הסיכון איננו רב. אמונה זו אינה מנת חלקני. הפליטים לא יהיו חפשיים להחליט, כי תודיר אותם המגמה המדינית של הערבים, אליה חונכו כל שנות גלותם, להרוס את מדינת ישראל על ידי שובם. גם אם נניח, שלא יופעל לחץ על הפליטים בהחלטתם ויקסמו לרבים מהם הסיכוי של חיים חפשיים ברמה גבוהה בישראל, כדוגמת אחיהם כאן, הרי בהיותם כאן במספרים גדולים יהיו בתנאים הנתונים סכנה ואיום לבטחון המדינה.

מדינת ישראל, שקלטה מיליון עולים מאז קיומה, וכחצי ממנו מארצות ערב, נהגה למעשה לפי העקרון של חילופי אוכלוסין. אלמלא עקשנותם של שליטי ערב ורצונם לסכסך ולנצל סבל אחיהם לשיסוי מלחמה, אפשר היה לראות בכך את חיסול החשבון, לפחות חיסול חלק ניכר של החשבון.

אחדות מארצות ערב משוועות לתוספת אוכלוסין, ובראשן שן עיראק ולוב. הן זקוקות לחומר אנושי זה של ערביי ארץ ישראל, המנוסים והמתורבתים יותר. מבחינת השלשון, התרבות והאמונה אין כל קושי בקליטתם ובהתערותם המהירה בארצות החדשות. רק יצרי ההתגרות של שליטים משולהבים וקנאים עומדים בדרכם, ועליהם האחריות לסבל ולגיוון של ילדים וזקנים.

חברי הכנסת, כולנו יודעים וכולנו חיים תוך הרגשה, כי לפנינו מערכה מדינית גורלית, וכי מערכה זו היא רק בראשיתה. יידרשו תכונה וכישר בטיפוס במצבים שהיא עלולה להעמיד אותנו בפניהם; יידרש אומץ-לב רב גם בתגובות, ועל אחת כמה וכמה — בהכרעות שנועזו בפניהן.

ישראל ברזילי (מפ"ם):

ארוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברה-הכנסת אלטמן כלל בתור נושא מוגדר, — בעיית הפליטים, ענינים שונים, שהם אולי חשובים כשלעצמם, אך אינם שייכים לדיון שלי פנינו: בעיית יהודי ברית-המועצות, דרום-אפריקה, צפון

— מדיניות הממשלה בארגון האומות המאוחדות בענין הפליטים הערבים (ברזילי, לנדאו, לוז) —

ההכרזה „אף לא פליט אחד“ דוחה ודוחה ידידים הנכונים לעזור לנו להתגבר על החלטת האו"ם בשאלת הפליטים ולשנותה תוך התחשבות עם מדינת ישראל. האם יש לנו ענין בכך? האם אין משרד החוץ מבליט, בצדק, שקלטנו במשך כך וכך שנים כך וכך רבבות פליטים, כולם במסגרת איחוד משפחות? למה צריכה מדיניות החוץ שלנו להתפתל יתר על המידה בין הנכונות שגילינו בעבר הלא־רחוק, לקלוט מספר מוסכם של פליטים, לבין ההכרזה הנוקשה, בהחלט — „אף לא פליט אחד“, לבין נכונות מחודשת אולי בעתיד הלא־רחוק, תחת לחץ של מציאות פוליטית בינלאומית מסוימת, לחזור לאותו דבר שהסכמנו לו בעבר הלא־רחוק?

האומנם לא יכול לקרות לנו שיאמרו לנו ידידים, ידידים אמיתיים, בזה הלשון: „הכרזתכם מלכתחילה „אף לא פליט אחד“ וסירובכם המוחלט לקלוט כל מספר — ולו גם מוגר — של פליטים, חוסמת כל דרך גם בשבילנו לפעול למשא ומתן כלשהו ביניכם לבין הערבים. במצב דברים זה עלינו — ידידיכם — להתייצב מאחורי החלטות או"ם. לעומת זאת, נכונותכם לקלוט מספר פליטים, כמובן מוסכם אתכם, ובמסגרת של הסדר שלום, וכדרך לפתרון סופי של בעיית הפליטים, ששליטי ערב הם האחראים העיקריים להיווצרה, וחייבים להיות האחראים העיקריים לפתרונה — מקילה עלינו ללחוץ על מדינות ערב ואף להתמודד עם החלטות האו"ם שהן לרעתכם. האומנם לא נאווין לטעון כזה? האומנם הוא לא מופיע? האם לא צפויה לנו בדידות חמורה אם נחמיר את עמדתנו לעומת הערב?

יודע אני כי ישיבו לי: אין מנוס מבדידות ואין להירגע ממנה לעתים. ונכון הדבר, היינו בודדים ויכול להיות שלעתים אנחנו מוכרחים להישאר בבדידות. ואם החלטות האו"ם תי שארנה כמות שהן ותוכרנה עליידי הכל — לא נירגע ללחום בהן, אף בהיותנו בודדים. אך בדידות בוודאי שאינה יתרון במאבק מדיני. וחובה לעשות למען פריצת המעגל של בדידות.

חברי הכנסת, אין איש שתוכנו אשר יתעלם מן הקושי שבקליטת פליטים. אין גם איש שיוכל להבטיח שקליטת פליטים תביא לנו על סף כסף הסדר של שלום לאלתר. אין אנו גם מציעים — מעבר להתחשבות בבעיות הומאניות של איחוד המשפחות — להתחייב בקליטת פליטים במצב הקיים של לוחמות כלפינו של סירוב לשאת ולתת עמנו על הסדר יחסי שלום תקינים בינינו לבין שכנינו. המדובר הוא בפירוש בקליטת פליטים במספר מוסכם במסגרת של משא ומתן והסדר של שלום.

חיים לנדאו (תנועת החירות):

אחם הצעתם 200,000. עתון אנגלי רשמי נקב מספר זה.

ישראל ברזילי (מ"מ):

אינני יודע מניין לקחת מספר זה. לא לקחת אותו משום הודעה רשמית של מפלגתי. חברה הכנסת לנדאו, זה בדיק מה שאמרתי בראשית דבריי: יש לכם איזה נוהג לא לרצות לשמוע מה שאומרים לכם, והרי מה שאומרים לכם. — זוהי הדעה והעמדה. אין אתה מתוכננת עם מה שאני אומר.

חיים לנדאו (תנועת החירות):

אתה מעלים את המספר.

הי"ר ק. לוז:

חברה הכנסת לנדאו, יש לך זכות, עליידי נציגך, להשיב אחר כך לחיכוך.

המדינה, דבר קיבוץ הגלויות בתנאי שלום — מוכן לדון בכובד ראש בבעיית הפליטים, תוך נטילת חלק בפתרונה גם על ידי קליטת מספר מוסכם של פליטים. אם כן הדבר, מדוע להסתיר זאת? מדוע לא לומר, כי בתנאים של הסדר שלום היינו מוכנים גם לקלוט מספר מסוים של פליטים, מספר מוסכם ולא כפוי עלינו? האם לא נחוק את מעמדנו הבינלאומי אם נכריז שישראל איננה מתעלמת מבעיית הפליטים, שהיא נכונה ליטול חלקה לפי יכולתה גם בפתרונה? כמובן בתנאי שהדבר ייעשה במסגרת של הסדר שלום.

אני כמעט בטוח — כמובן לא אוכל להוכיח זאת — כי בשיחות שונות וחשובות נאמרים הדברים גם על ידי אישים ישראליים רשמיים חשובים. משהו בנוסח זה פורסם בעתונות העולמית הרצינית על הסכמתו של ראש הממשלה, בעת ביקורו בארצות־הברית, על קליטת מספר מסוים של פליטים.

לא יכולנו להשלים בישיבתנו בממשלה עם סירובו של ראש הממשלה למסור תוכן שיחתו עם הנשיא קנדי. הוא הסביר בממשלה ובכנסת, כי אין הוא רשאי לגלות את אשר אמר לו נשיא ארצות־הברית. נחא, אך הוא היה רשאי — ואף חייב — לומר לממשלה ולכנסת מה אמר הוא, ראש ממשלת ישראל, לו, לנשיא ארצות־הברית. ההודעה שנתפרסמה בעיתוני מפלגתו של ראש הממשלה, ב„דבר“ וב„הפועל הצעיר“, — ולא הוכחשה מצדו — על הסכמה בינו לבין נשיא ארצות־הברית בסוגיית פליטי ערב, כאשר מיד אחריה באה האגרת של נשיא ארצות־הברית אל שליטי ערב, המרגיעה אותם והמבטיחה „נאמנות“ של ארצות־הברית להחלטות האו"ם. כלומר לעקרון „הבחירה החפשית“ — בצדק עוררה תמיהות וניחושים שונים. האומנם אין זו זכותה וחרתה של הממשלה והכנסת לדעת מה אמר ראש הממשלה שלנו לראש מדינה אחרת בסוגיה שאינה בטחונית שודית, כי אם בסוגיה פוליטית, שהיא גם עקרונית וגם מעשית וחייבת לית לכל אורח במדינה.

אומרים: למה נקדים הודעה על נכונותנו זו לקלוט מספר פליטים למשא ומתן על שלום? חברי הכנסת הנכבדים, בעיית הפליטים היא אחת החמורות בשבילנו בזירה הבינלאומית. מבחינה מדינית היא נשק בידי הערבים נגדנו. כאן אמר בצדק חברה הכנסת רשאי, כי הזמן אינו פועל לטובתנו; הוא אמר שהוא פועל נגדנו. לצדם החלטות האו"ם. לצדם חלק מכריע של דעת הקהל העולמית, לא זו בלבד שאינה אוהדת לנו, גם זו שהיא ידידותית לנו. בצדק הודתה ישראל לארצו על עמדתה התקיפה והאצילה בענייננו בוועידת בלגראד, אך גם ידידים כמו ארצו, אשר התייצבו כאומץ בכינוסים בינלאומיים להגנת ישראל מפני התקפותיהם של שליטי ערב, בשאלת הפליטים עומדים על בסיס החלטות האו"ם. נן גם צרפת וידידים אחרים. הענין אינו איפוא כל כך פשוט. הם מסוגלים אולי להבין את התנגדותנו ל„בחירה חפשית“, אך לא יוכלו להבין בשום אופן את הקריאה: אף לא פליט אחד. הם מסוגלים להבין שהסדר בעיית הפליטים הוא בשבילנו חלק של הסדר השלום בכלל בינינו לבין שכנינו, אך לא יבינו את התנגדותנו הטוטאלית בקליטת „אף פליט אחד“ גם במסגרת של הסדר שלום, לאחר שבמשך שנים בכל זאת הצהירה המדינה על נכונותה לעשות זאת.

שמחנו לשמוע, כי מדינות אחדות של אסיה ואפריקה מבינות שאין לתלוש את בעיית הפליטים ממכלול יחסי ישיר־ראליעבר וכי הן רואות אותם כחלק של משא ומתן ישיר לפתרון כל הבעיות השנויות במחלוקת בינינו לבין שכנינו.

— מדיניות הממשלה בארגון האומות המאוחדות בענין הפליטים הערבים (ברזילי, לנדאו, ארן, לוז, ארגוב, אלטמן) —

ישראל ברזילי (מפ"ם):

אני מבקש אתכם שלא תסדרו לכם נוחות כזו של ויכוח. אם אתם חולקים על דעתנו — וזכותכם לעשות זאת — תתווכחו עם הדעה כפי שאנו מסבירים ומנסחים אותה, ואל נא תקלו על עצמכם את המלאכה כאילו קיימת הצעת קליטת פליטים ללא תנאי, החורגת לבתייהם וגירוש העולים היהודים מבתיים אלה. אתם יודעים שזה כוב.

חיים לנדאו (תנועת החירות):

אתם תצטרכו לעזוב אדמה ערבית אשר קיבוציכם על עליה. זה לא נוח לך היום.

ישראל ברזילי (מפ"ם):

דיבור זה הוא לא רציני, אני מצטער לומר — גם לא הוגן.

המדובר הוא במדיניות היוזמה שלנו למען הסדר שלום עם שכנינו, ולקראת גילוי נכונות למשאומתן על הסדר שלום, שהוא לדעתנו נחוץ לישראל ולמדינות ערב גם יחד, הסדר אשר יביא לאזור כולו את בשורת הפיתוח והקידמה ולנו — את ביטול המצור של לוחמה, את ביטול החרם הכלכלי כלפינו, את ביטול ההסגר הימי. לקראת משאומתן כזה, שהוא לטובתנו ולטובת הערבים כאחד — וראש הממשלה ושרת החוץ הדגישו לא פעם כי הם נכונים תמיד למשא ומתן כזה ואף מאמינים שתבוא שעתו, אולי כבר בעתיד הלא-רחוק כל כך — לקראת משאומתן כזה נגלה כבר כיום את נכונותנו לקליטת פליטים במספר מוסכם, כשם שאנו מגלים כבר כיום את נכונותנו למשאומתן ישיר על שלום.

מדברי ראש הממשלה בכנסת אפשר היה לעמוד על טיב חילוקי הדעות בינינו. חברי-הכנסת אלטמן סבור, כי הודעה זו היתה כל כך מצויינת, שאילו נשמעה לפני שנה היתה מנחילה לנו נצחון באו"ם בשאלת הפליטים. אני מרשה לעצמי לחלוק על הערכה זו, ואף להניח שהיא לא כל כך עזרה לידידינו, המנסים ללחום בעקרון הבחירה החפשית, עליזי הכללת בעיית הפליטים במשאומתן הישיר בינינו לבין שכנינו.

זלמן ארן (מפא"י):

אילו ידידים רצו ללחום בעד זה?

ישראל ברזילי (מפ"ם):

אמרתי שאיני סבור, כי הודעה זו עזרה דווקא לאותם הידידים אשר אמרו שהם בעד הכללת עניני הפליטים במשא ומתן ישיר בין ישראל לבין ערב.

חברי הכנסת הנכבדים, אני מרשה לעצמי להניח, שאילו נכונותנו לקליטת פליטים במספר מוסכם ומסויים היתה סו' ללך דרך שלום עם מדינות ערב, אשר היה מאפשר לנו להפנות את מרבית האמצעים, שאנו חייבים להשקיע למען ביצור בטחונה של ישראל, לפיתוח התקלאי והתעשייתי של מדינתנו, ליישובם ולשיכונם של עולים חדשים, כי אז כולנו — גם אלה שמתווכחים וקוראים לי קריאות-ביניים הפ' עם — היינו מברכים על כך ומתברכים בשגשוגה של המדינה בתנאי שלום ובקיבוץ גלויות מזורז.

היו"ר ק. לוז:

רשות-הדיבור לחברי-הכנסת ארגוב.

מאיר ארגוב (מפא"י):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אילו לא היינו שמרנים בהתנהגותנו בכנסת, ספק אם צריך היה לערוך את הויכוח הזה לאחר הדעתו הבוררה של ראש הממשלה ולאחר הופעתה של שרת החוץ פעמים אחדות מעל במת ארגון האומות המאוחדות בשאלה זו, שכן יכולנו להסתפק בדיון המקיף שהיה בוועדת החוץ והבטחון, גם בעת סערת הבחירות וערב צאתה של שרת החוץ לאו"ם, אפילו כמה ימים לפני יום הבחירות. אבל ההרגל עושה את שלו, ונדמה לי שעל אף הבסיס הכללי, וכמעט המשותף, שיש לכולנו בשאלה זו, נאמרו מעל במה זו כמה וכמה דברים מיותרים.

אני מחכים עם חברי-הכנסת ברזילי, שערוב שאלת יהדות רוסיה בשאלה זו אין לה שום סמכות. אם ארצה ללמד זכות על אופן מחשבתו של חברי-הכנסת אלטמן, אגיד שהוא התכוון לומר שהארץ הזאת נוצרה בשביל יהודים ולא בשביל ערבים. אבל מדוע לקשור שני דברים שונים, שהרי לא מבחינה מדינית, לא מבחינה היסטורית, לא מבחינה מהותית ולא מבחינה לאומית, אין שום קשר בין שאלת יהדות רוסיה לבין שאלת הפליטים הערביים, שרצינותה וטרגיותה וכבודה במקומנו, כל יום וכל שעה, אבל לא בקשר עם ויכוח זה.

אריה אלטמן (תנועת החירות):

עליה קשורה בפתרון שאלת היהודים.

מאיר ארגוב (מפא"י):

שאלת העליה מרוסיה אינה קשורה בשאלת הפליטים הערביים.

ולי להוסיף אף מסקנה אחת למסקנות שהושמעו כאן מפי ראש הממשלה לפני שבועיים. אך ביקשתי רשות הדיבור כיוון שברצוני להעיר הערות אחדות לכמה דברים מיותרים שהושמעו כאן, שאני מתחייס אליהם בכנות וברצינות, אך אני חולק עליהם.

שאלת הפליטים הערביים לא תיפתר על ידי שום פאליאטיבים ולא על ידי שום ז'יסטות. אם מישור חולם על פאליאטיבים ועל מספרים מסויינים, לא אגיד שהוא מתחמק, אך אגיד שאינו רואה את הבעיה בכל רצינותה, ולא על ז'יסטות מדובר, וגם לא על הכרזות. לו אפשר היה לפתור שאלות על ידי הכרזות והצהרות, היינו פותרים הרבה שאלות. מהי הבעיה הערבית? כי תפיסתנו אנו לפשרה עם הערבים לבין עמדת העויבים. כפי שהם מנהלים את מדיניותם, יש תהום ואין גשר. כי מה פירוש "מוסכם"? ואם לא יסכימו מה פירוש "מוסכם"? "מוסכם" פירושו — מוסכם על ידי שני הצדדים. לפי מה שאתם שומעים ואנחנו שומעים מה שאומרות מדינות ערב כלפינו בשאלה זו, כמו בשאלת השלום עם ישראל, הזאם יש איוה גשר שהוא בין עמדתכם לבין עמדתם? האם יכול חברי-הכנסת ברזילי להראות שיש איוה התקרבות שהיא, אפילו כמלוא נימה, בין העמדה הערבית לבין עמדתכם הצינית, היהודית? אין שחר לזה. על איוה מספר מסוייג אהה מדבר?

כאשר מדבר בורגיבה על שאלה זו — והוא איננו נאצר ואין בארצו בעיית פליטים ערביים, ואין לו בעיית עליה יהודית לארצו, הוא עצמאי והוא פרו-ערבי — מה הוא אומר? כאשר דיבר לפני חודש ימים, במקום שיש בו מרכז יהודי גדול, אמר שמיליון היהודים אשר באו לישראל יחזרו חזרה לארצותיהם. זהו אופן מחשבתו של בורגיבה ולא של נאצר. נאצר מדבר על השמדה, הוא אינו מדבר על החזרה.

ישיבה כ', כ"ז חשוון תשכ"ב (6 נובמבר 1961)

— מדיניות הממשלה בארגון האומות המאוחדות בענין הפליטים הערבים (ארגוב, לנדאו, בגין, רויאל-נאור) —

אם ישלימו הערבים. אך הם הכריזו מלחמת דמים נגדנו, ולפיכך מה שהסכמנו אז אינו מחייב כיום.

(קריאה מספסלי תנועת החירות)

אני אומר באופן ברור: הסכמנו לחלוקה בניגוד לדעתכם. ולו היתה החלוקה יוצאת לפועל לפני השואה, היה שליש מעמנו אולי ניצל. אבל זה היה תלוי לא בנו ולא בכנס. לו נוצרה עובדת מדינת החלוקה ערב השואה, היה שליש מעמנו מאלה שנשחטו — נמצא אתנו כאן היום. זוהי אמונתי. יען כי אם מדינת חלוקה זו יכולה לקבל מיליון פליטים ועוד מיליון ועוד מיליון, הרי יכולנו גם אז לקבלם. אך הדבר לא יצא לפועל, לא בגללנו ולא בגלל עמדתכם.

אסתר רויאל-נאור (תנועת החירות):

למה הייתם נגד אבקואציה, אם כך?

מאיר ארגוב (מפא"י):

אין מה להתווכח על תכניות דמיוניות.

אסתר רויאל-נאור (תנועת החירות):

באמת? כל כך בוול אתה מוריד זאת מעל הפרק? איך לך מה לענות?

מאיר ארגוב (מפא"י):

או שאינך רואה את "סטרומה", או שאת מדברת על אבקואציה של שלושה מיליון יהודים. המדובר הוא, חברתי, הכנסת רויאל, במדינה יהודית ריבונית ולא במדינו מנדט. מדינת המנדט נתנה את "סטרומה" בימים ההם.

אסתר רויאל-נאור (תנועת החירות):

אם כן, לא צריך להשתמש בביטויים כמו "לנפנף בגבר" לות ההיסטוריים.

מאיר ארגוב (מפא"י):

אני אדבר כפי שאני רוצה.

ובכן, אנכי עובדות היסטוריות רבולוציוניות, נוצרות עובדות שלמרות הכללים, ולעיתים אפילו למרות הטרדינה שבהן, המאזן הכללי שלהן, הלאומי והבינלאומי, הוא חיובי. זוהי עובדה שהערבים יצאו את הארץ לפי הוראות מנהיגיהם; זוהי עובדה שנוצרה — ובצדק אמר זאת ראש הממשלה — שבמקומם נכנסו שש מאות אלף פליטים יהודיים מארצות ערב, ועובדה זו קובעת.

מדוע עומדת שאלה זו במרכז האו"ם — ולא שאלות אחרות של פליטים? אנחנו חייבים לשאול את עצמנו שאלה זו. מדוע אין מעלים בעצרת האו"ם שאלת גירוש הגרמנים מחבל הסודטים? גם שם היו שלושה מיליון, והם גורשו בלילה אחד, בלי כל רכוש. ומדוע אין מעלים את שאלת פליטי פאקיסטן והודו, כפי שמעמידים שאלה זו? ומדוע אין מעלים בעצרת או"ם את בעיית הפליטים משלויה ומעור שטחים אחרים? יש בעולם, כמדומני, 39 או 40 מיליון פליטים, מלבד הערבים. אני חייבים לשאול את עצמנו, מדוע מעלים מדי שנה בשנה את שאלת הפליטים הערבים בעצרת. והשאלה הזאת לא תרד מסדר היום, כל עוד לא תיפתר.

אני משיב על כך: אילו לא היה העולם מפולג כפי שהוא מפולג, ולו לא היתה קיימת מלחמה "קרה" כפי שהיא חמה וכפי שהיא מאיימת, היו אומות העולם והמעצמות הגדולות רואות שאלה זו ביתר אוביקטיביות. זו הסיבה האחת.

והסיבה השניה: מדינות ערב אינן רוצות לפתור שאלה

ענין המספר המסויים והמסוייג אתה מניח כמשקל מדיני העשוי להקל על ידידים שלנו. מה המספר? המסוייג? משה שרת, בהיותו ראש הממשלה, הכריז בזמנו מעל במה זו על 100,000 פליטים ערביים שאנו מוכנים להכניס מתוך אמונה כנה שנהגה אולי ייפתח פתח לשלום. מאז ההכרזה ההיא ועד היום הזה עברו אחת-עשרה שנה. משהו נשתנה בעולמנו. משהו למדנו מן הנסיון.

מה פירוש הדבר — להכניס ערבים במאות אלפים, לאור מה שהיה בעולם במשך שנים אלה, — לאור אלג'יר, לחשכת אלג'יר? ולנו לא ירשו לעשות מה שעושים הצרפתים.

אני חושב שזה ענין של אפולוגטיקה, שאנו חייבים להצטוק. ישנן רבונות, עובדות היסטוריות שהן נוצרות בתהליך של התפתחות מסויימת, או בתהליך של דיבולוציות לאימיות, ולמרות הצללים שמקיפים אותן, המאזן הכללי שלהן הוא חיובי. מי יאשים כיום או יפרש לרעה את העובדה ההיסטורית שלאחר הטבח באיזמיר עברו כמעט שני מיליון יוונים מתורכיה ליוון? מי יחשוד כיום בזה ויאמר שהיה זה גירוש? והרי הם חיו שם מאות בשנים; היה להם רכוש; בניהם ובנותיהם נולדו שם; קבריהם היו שם. ואף על-פיכך, העולם בכללו, שהיה קצת יותר הומני מאשר העולם שלנו, מצא לענין זה פתרון אחד — טרנספיר.

חברי הכנסת הנכבדים מסיעת חירות, שיש להם עמדה כל כך ברורה בענין הפליטים, אינם צריכים לנפנף מדי פעם בפעם גם בסיסמה של גבולות היסטוריים. עליהם לזכור כשהם מנפנים בסיסמה זו, שהם עלולים לקבל הנה שני מיליון ערבים. בין הסיסמה "אף לא ערבי אחד" ובין הסיסמה "גבולות היסטוריים" יש שני מיליון ערבים. וכשהם עומדים על במה זו ומדברים בכנות בשאלת הפליטים כפי שהם מדברים, ולמחרת בבוקר, ובעתונות, ובדיון אחר — הם מכנים אותנו מנימליסטים, יש להם כביכול יתרון בשאלה זו, יתרון רחב ידיים. ובכן, רבותי, אני מבין כי אתם הלא מדברים על גבולות היסטוריים במצב של שלום ולא של מלחמה, ובכן, במקרה הטוב תקבלו אותם שני המיליון ותיווצר מדינה דילאומית, ובמקרה הרע — יהיה זה גמר מדינת ישראל.

חיים לנדאו (תנועת החירות):

מניין לך שני מיליון?

מאיר ארגוב (מפא"י):

אם מדברים על גבולות היסטוריים, הרי בגבולות ההיסטוריים שלך מצויים עוד שני מיליון ערבים.

חיים לנדאו (תנועת החירות):

אתה טועה.

מאיר ארגוב (מפא"י):

אני מבין, חברי הכנסת לנדאו, שתוכיח לי כי יש שם רק מיליון וחצי. זה אינו קובע. ואינני חוזר בי מן המספר. גם לי יש מספרים. אבל זה אינו קובע אם אסכים אף למיליון פחות. אך אני אומר שהסיסמה הזאת היא סיסמה מסוכנת.

מנחם בגין (תנועת החירות):

מדינת החלוקה שהסכמנו לה ב־1947 הכילה כמעט מחצית אוכלוסיית ערבית.

מאיר ארגוב (מפא"י):

על זה אני עונה לך שאנו הסכמנו למדינת חלוקה כש־הבאנו בחשבון שיהיה שלום ולא מלחמה. הבאנו זאת בחשבון

— מדיניות הממשלה בארגון האומות המאוחדות בענין הפליטים הערבים (ארגוב, חזן, א. מרידור, לוח, כרמל) —

מעו מפי שרת החוץ בוועדת החוץ והבטחון, ושכונאי תחזור עליהן גם כאן בנימוקים שלה. ויש לראות בכך הנחיה למש"לחת ישראל באו"ם, לעמוד במערכה שאנו צפויים לה.

היו"ר ק. לוז:

רשות הדיבור לחברה הכנסת כרמל, ואחריו — לחברי הכנסת כסה.

משה כרמל (אחדות העבודה—פועלי ציון):

כבוד היושבי ראש, כנסת נכבדה, הטיפול בבעיית הפליטים הערביים נמצא למעשה כל השנים מופרע ומעוות: מאחור שמדינות ערב, העוינות את ישראל, עושות שימוש וזוני בענין חמור מבחינה אנושית, כחוד-מחץ לערעורה של ישראל. אפשר לומר במידה גדולה של בטחון, כי לו היו מדינות ערב מעוניינות באמת לפתור את בעיית הפליטים הערביים, כפי שהן מעמידות פנים, היתה זו נפתרת מומן. לא רק ששליטי ערב לא מילאו את חובתם הראשונית בדאגה לבני עמם הפליטים וסידורם מחדש, אלא נראה שהם מעוניינים בקיומה ובהתמדתה, למרות הסבל שנגרם בכך לבני עמם, כדי לנגח בזאת את ישראל. האחריות המלאה לטררגדיה של הפליטים הערביים רובצת לפיכך על מדינות ערב, ועליהן בלבד, כי הן הן שיצורה במלחמתן בישראל והן מקיימות אותה. הן חייבות איפוא קודם כל לעשות לפתרונה.

שום אחריות מוסרית לגבי גורל הפליטים אינה מוטלת על ישראל, לא להתהווה בעיית הפליטים בעת המלחמה ולא להתמדתה אחרי שהמלחמה נסתיימה. יציאת הערבים מתחומה של ישראל בתקופת מלחמת השחרור, ביתוד בתקופה שקדמה להקמת המדינה, אף שבחלקה נעשתה מפחד מוראות המלחמה, אשר הערבים כמו אותה עלינו, הרי בעיקרה היתה כרוכה במזימות שזממו מנהיגי הערבים לשוב לישראל עטורי נצחון, אחרי שזו תוכרע ותנוצח על ידי צבאות ערב הפולשים.

חברי הכנסת, אני יכול להעיד, לדוגמה, עדות מנסיגוני האויש לגבי רכבות פליטים ערביים מבין חושבי חיסה. אלה עזבו את חיסה עם שחרורה של העיר ב'17 באפריל 1948, אחר שהקרבות כבר שככו, — לא מפחד עזבו, לא בגלל סכנה ששקפה להם עוד, ולמרות ההפצרות שלנו, של נציגי הישוב היהודי במקום, שיישארו בחיסה, לקחו את מקל הנודדים ויצאו לדרך, לפי הוראת מנהיגי הערבים ובי"ראש המופתי של ירושלים, שהיה כבר אז מחוץ לגבולות ישראל, אשר ציווה עליהם את העויבה, בהבטחת להם כי כעבור ארבעה שבועות, עם צאת הברטים ועם ראשית הפלישה, ישובו למקומותיהם, יירשו את היהודים ויטלו את רכושם בעיר זו.

כך היה בחיפה וכך היה במקומות רבים בארץ. אלה מבין מנהיגי הערבים שיעצו לחושבים הערביים עצה רעה זו, וכן אלה מן המנהיגים המקומיים שנשמעו לעצה רעה זו, נושאים באחריות לבעיה הקשה והכאובה של הפליטים.

בעיית הפליטים אין לה פתרון יסודי ומלא אלא ביישובם בארצות ערב, שיש בהן שטחים נרחבים שאינם מיושבים ומצפים למעשה של פיתוח. הכופר בהנחה זו מגיע ביועין את פצע הפליטים פתוח.

ישראל הצהירה לא אחת על נכונותה לסייע ליישובם של הפליטים בארצות ערב בכל דרך אפשרית, ואין ספק כי עזרתנו יכולה להיות מועילה וחשובה לפתרון הבעיה. ישראל, בעזרתה הנרחבת לארצות ומתפתחות, הוכיחה במשך השנים כי יש בה כוח אדם מנוסה, המסוגל להיות גורם רב-ערך גם בהחשבת יישובם של הפליטים.

זו. הן מנצלות עובדת פילוג העולם ועומדות בסירובן לפתור את שאלת הפליטים. ואלה שיכולים לחלחץ עליהם — אינם עושים זאת, בגלל המצב הבינלאומי. שאם לא כן, אין להסי' ביר את הדבר. בצדק אמרו כאן: אין כאן שאלה של חוסר סרטיוריה, או דת שונה, לשון שונה, חוסר מים, חוסר מרחב, חוסר קרבת גזע, חוסר קרבת משפחה. כל הנתונים האלה ישנם. ואף על פי כן, שאלה זו אינה נפתרת. והיא אינה נפתרת רק בגלל שתי הסיבות שצינתי. ברור שהער' בים החליטו לנצל טרגדיה זו כמכשיר מלחמתי נגד ישראל. וזה מכשיר יעיל. לא כל כך פשוט להקהות את חודו, לא כל כך פשוט להסביר את השאלה הקשה, הרצינית, האיומה מבחינת השימוש בה — לעמים אחרים, שאינם יודעים את מהותנו ואת בעיות בטחוננו של ישראל; ואין זה דבר פשוט לפתור אותה בעולם מפולג. ועלינו לראות את שתי העוב' דות האלה בעיניים פקוחות.

ידידי חברי הכנסת ברזילי, אי-אפשר לנהל מדיניות של "אילו". אמרת בנאומך: אילו היו הערבים מסכימים לדבר על שלום, אילו היה זה, אילו היה זה, יכולים היינו שלא להחזיק צבא כל כך גדול, יכולים היינו לקלוט יותר עליה. הכל — "אילו". על סמך מה קיים ה"אילו" הזה?

יעקב חזן (מפ"ם):

על סמך האמונה שיהיה פעם שלום.

מאיר ארגוב (מפ"ם):

אתה איש מדיני. איש מדיני מתחשב עם העובדות ולא רק עם האמונה.

יעקב חזן (מפ"ם):

גם יוצר עובדות.

מאיר ארגוב (מפ"ם):

יש להתחשב עם העובדות הריאליות. אתה איש מדיני. בעיניי בטחון אתה מתחשב בעובדה, ולא רק באמונה. אתה מתחשב בכל גרגיר חול. אתה איש ריאלי. אבל אתה הצעת לשרת החוץ פוליטיקה של "אילו". איך אפשר לנהל פולי'טיקה של "אילו" כשה"אילו" הזה אינו קיים? אמונה — זה דבר נפשי, אבל לא סתורה העובדת לסוחר בארגון האומות המאוחדות ובעולם הזה שבו אנו חיים.

ובכן, עמדתה של ישראל היא לפי דעתי ברורה, מתוך הכרה. לפי דעתי גם עמדתה של הבי"ת הזה, ברובה, ברורה. שום מדינה לא היתה מאפשרת כניסה כזאת של פליטים, גם בימי שלום. אינך יכול לתת ערובה אחר כך לתנועה ספרטיסטית, והדבר הטוב ביותר כדי לרכוש ידידים וכדי שהעולם יבין אותנו, הוא — להגיד לו את האמת. לא להסי' תיר את האמת, אף אם היא קשה ומרה. גם עמי אסיה ואפריקה, היושבים כעמים חפשיים באו"ם, יבינו אותנו אם יגידו להם את האמת. והאמת היא, שאיננו יכולים להכניס פליטים ערביים —

אליהו מרידור (תנועת החירות):
לגבולות האלה.

מאיר ארגוב (מפ"ם):

— מכיוון שזו ארץ עליה, ומכיוון שזו שאלה בטחון גית ישראלית מיוחדת במינה, שאין דומה לה בשום ארץ אחרת.

מצאתי לנחוץ להעיר הערות אלו, וטוב יהיה אם הבי"ת יתאחד לגבי המסקנות שהושמעו מפי ראש הממשלה ושהוש'

— מדיניות הממשלה בארגון האומות המאוחדות בענין הפליטים הערבים (כרמל, מאיר, לוז, כסה) —

עשויה להיקלט ולהיות מובנת, כי אין זו הפעם הראשונה בהיסטוריה שהעולם עומד לפני גילויים של חילופי אוכלוסין, שנעשו אם במכוון ואם שלא במכוון.

אין ספק כי לו הגענו לשלום בינינו לבין מדינות ערב, היתה בעיית הפליטים באה עם זה על פתרונו על ידי יישובם במרחבים הגדולים הלא-מיושבים של ארצות ערב, מאחר שהיתה נעלמת הסיבה העיקרית לקיומה של הבעיה הזאת כגורם המיועד לחתור תחת קיומה של ישראל. ברור כי אז היתה נדרשת גם חמיכתה של ישראל לביצוע משימה גדולה זו, ובשום פנים לא היינו מסתלקים ממנה.

אולם חלילה לנו להצהיר הצהרות בדבר קליטה חלקית של פליטים בבוא השלום המיוחל. הצהרות כגון אלה, בדבר "מספר מוסכם" או "מספר מסויים", וכן נקיטה מרומזת במספרים של פליטים שישראל תקבל — כפי שעשה ה"ניו אוטלוק", אשר דיבר על קליטת מאות אלפי פליטים בישר אל... .

שרת-החוק ג. מאיר:

ובאותו גליון נאמר: גם בטרם יהיה שלום.

משה כרמל (אחדות העבודה—פועלי ציון):

מכל מקום, הצהרות כגון אלה, ונקיטה מרומזת במספרים של פליטים שישראל תקבל, לא יקרבו בשום פנים את השלום; הן עלולות להיות נשק בידי אויבינו, שלא הסתלקו עוד מעמדת המלחמה, במאבקם המדיני נגדנו. כל הצהרה כגון זו, עלולה להיות מקור לסחיטה, אף בלי קשר עם הסדר של שלום, ולהציק לישראל בזירה הבינלאומית. אולם באותה מידה אין זה מן החכמה המדינית להכריז, כי אף פליט ערבי אחד לא יחזור לישראל — והכרזה זו שמענו לא רק מנציגיה של מפלגה אחת — וזה לאחר שחזרו כבר רבבות בעבר במסגרת איחוד המשפחות.

כמן כן אין תועלת בדיבורים כגון אלה ששמענו כאן מפי חברי-הכנסת אלטמן, מסיעת "חירות", שאמר: צריך לתקוף, צריך להתקוף, צריך לנהוג בתקיפות. וזהו תרומה רפויה עד מאד לעצם פתרון הבעיה. בעיית הפליטים היא רצינית ותמורה, הן לגופה והן בהשתקפותה בזירה הבינלאומית, ויש להזהיר מפני הפיכתה לענין המשרת צרכים של מדיניות פנים.

הא"ם והעולם צריכים לדעת ולחוש, כי אין אנו אושימים לבעיה כאובה זו ואין לבנו גס בה. אולם אין לנסות בשום פנים לפתור אותה באופן העלול לערער את עצם קיומנו. אין האו"ם יכול ורשאי להכריע הכרעה שיש בכוחה לקעקע את בטחונה של מדינת ישראל, ומשהדבר הזה יהיה ברור ונחרץ — יש לנו תקווה שאמנם נשיג את ההבנה בזירה הבינלאומית, כדי לסכל את המגמות הקיימות, שמקורן בקרב אויבינו, שליטי ערב, להכניע את מדינת ישראל באמצעים אחרים ובאמצעי זה גם יחד.

הי"ר ק. לוז:

רשות-הדיבור לחברי-הכנסת כסה, ואחרי — לחברי-הכנסת חביבי.

יונה כסה (מפא"י):

אדוני היושב-ראש, אפשר ולא היינו צריכים לקיים את הוויכוח הזה שמטרתו, שהוסיפו, אבל בדיעבד יש לברך עליו, כי לאחר ששמעתי את הנואמים שקדמו לי — ובטחוני שגם הנואמים הבאים ידברו ברוח זאת — מופיעה הכנסת בעמדה אחידה ומגובשת בבעיית הפליטים, שפירושה תמיכה בעמדת

ראש הממשלה הטעים בדבריו כנסת ב"ב באוקטובר שנה זו, שישראל מוכנה לסייע לארצות ערב ביישוב הפליטים, בתנאי ששליטי ערב ינהלו עם ישראל משאומתן ישיר על הסדר של שלום. לו הסכימו שליטי ערב לכך, היה זה ללא ספק פתח לא רק לפתרון בעיית הפליטים, אלא גם להסדר בעיות ישראל-ערב בכללותן ולהשגת השלום, הנהנו למדינות ערב לא פחות משהוא נהנו לנו. אולם במי קום נכונות שלום, אנו שומעים על מיתוח טילים צבאיים במצרים, טילי קרקע-קרקע לטווח ארוך, כדי לפגוע בערינו ובאוכלוסייתנו.

אולם אפילו במצב זה אין בשום פנים לומר: או הכל או לא כלום; ואין הכרח מוחלט לקשור את פתרון בעיית הפליטים, המלא או החלקי, ואת עזרתה של ישראל בכך, לשלוח שלום דווקא. אפשר כחלט, ברצון טוב, אם יתגלה ולכשיתגלה, לפתור את בעיית הפליטים עוד בטרם שלום, אם אמנם ידאגו שליטי ערב לגורל בני עמם, אפילו הם מוסיפים להתעקש בעמדת הלוחמות שלהם כלפי ישראל. כשם שמדינת ישראל הצהירה ושבחה והצהירה על נכונותה לדון ישירות עם מדינות ערב על הסכם לא-התקפה, כל עוד אין הן מוכנות לעשות עמנו הסכם של שלום — כך צריכים אנו לגלות נכונותנו לדון עמן בבעיית הפליטים, אף אם לא הסתלקו עדיין מעמדת האיבה שלהן כלפי ישראל.

אך ישראל חייבת לרחות באופן ח"מ-משמעי את רעיון "הבחירה חפשית" של הפליטים. אסור בשום פנים ללכת שולל אחר ההשערה, כי רק מעטים מבין הפליטים יבחרו לשווא לישראל אם תוצג לפניהם ברירה חפשית, ואילו כל האחרים יבכרו להתישב במדינות ערב, בקרב בני עמם. אין זה קשה להניח כלל וכלל, כי "בחירה חפשית" זו, לו היתה מתקבלת, לא היתה בחירה ולא היתה חפשית כלל וכלל. שכן כשם שער עתה ניצלו שליטי ערב את הפליטים לצורך מגמותיהם המדיניות, על ידי שדאגו כי בעייתם לא תבוא על פתרונה הקונסטרוקטיבי — כך אין ספק שהם היו "מדריכים" את הפליטים ו"מכוונים" אותם לשיבה לישראל, במגמה לערער את קיומה מבפנים, אם מבחינה כלכלית ואם מבחינה בטחונית, ואם משתי הבחינות גם יחד.

אין זה הסר-ענין מה שהכריז לפני כמה שבועות, לפני עתונאי, המושל הצבאי מטעם מצרים ברצועת עזה, על הא"י מונים הצבאיים האינטנסיביים והנרחבים שנערכים בין הפליטים ברצועה. אין הובר הזה חסר תכלית מכוננת.

חברי הכנסת, אנחנו חייבים לחזור ולשוב ולחזור על עמדתנו, כי הפתרון לבעיית הפליטים הוא ביישובם בארצות ערב, ואל נידע מפני תעמולה עוינת ולחץ, אף אם הוא בא מועדת הפיוס. ועדה זו, אף שאלצה להודות בהכרח ביישובם של פליטים בארצות ערב, נכשלה במשימתה, ותיכשל גם בעתיד, מחמת הסיכור הנחרץ של שליטי ערב, והיא לא תהיה במצב זה אלא מכשיר לחץ כלפי ישראל. אולם לכשיעלם הסיכור, ייעלם גם הצורך בוועדה, ואפשר יהיה לשוחח ולשבת פנים אל פנים עם נציגי הערבים כדי להביא בעיה זו על פתרונו.

עלינו להתמיד בהסברתנו. עמדתנו ברורה ונחרצת, מפני שהענין נוגע לעצם קיומה של ישראל, ואין ולא יכולה להיות נסיגה בענין הנוגע לקיומנו. ההסברה עושה את שלה, ובמידה שאנו מרחיבים הסברתנו, בה במידה גדלה בעולם ההבנה לעמדתנו בענין זה. הסברת התופעה של הפליטים היהודיים מארצות ערב, שנקלטו בישראל, לעומת הפליטים הערביים שעברו מישראל אל המדינות הערביות,

— מדיניות הממשלה בארגון האומות המאוחדות בענין הפליטים הערבים (כסה, לנדאו, רזיאל-נאור, אלטמן) —

יונה כסה (מפא"י):

אין לבכות ולהצטער על כך שהוכנסו 50,000 פליטים על יסוד העקרון של איחוד המשפחות. נדיבות-לב זו מצדנו לא הפריעה לנו ולא החלישה אותנו במערכה על דעת-הקהל העולמית.

אם מדובר על הוכחה, הוכחנו והוכחנו. העובדה שאנו עומדים עד היום הזה במאבק זה אינה אומרת כלום, מאחר שרוב הבעיות החמורות המעיקות על העולם ועל יחסי העמים לא נפתרו. על אף כובד המערכה, נראה לי שהסבכתנו הביאה לידי כך שהעולם הגדול מבין שאין לפתור את בעיית הפליטים על-ידי החזרתם לישראל. ואם מהלך הבריורים בענין זה בעצרת האומות המאוחדות מסתלף לרגל מלחמת הגושים, לרגל אינטרסים שונים, לרגל מיכונים ההכרעה הקבוע באו"ם של תן וקח, תמוך בי בענין שאני אינני צודק בו ואתמוך כך בענין שאחיה אינך צודק בו — אין זאת אומרת שרבי המדינות ונציגי הממשלות אינם מבינים את הצדק שבעמדותי. תינו. והייתי מוסיף ואומר: אוי ואבוי היה לנו לו היו כולם מאוחדים נגדנו בהכרה שאיננו צודקים לגופה של הבעיה.

גם לאחר שהוכחנו שאנחנו צודקים, לא חדלה המערכה להיות כבדה בעיטין של הסיבות הבינלאומיות האמורות, אבל אי-אפשר לסתן שמשרד החוץ שלנו לא עשה מאמצים במלוא העולם, באירופה, באסיה ובאפריקה, מאמצים, אשר נקווה שיתנו את פריים בתוצאות הדיון בעצרת. ושוב לא מדובר בהצלחת הסבכתנו. האם ראש ממשלת הווזו מר נהרו איננו מבין שהפתרון איננו החזרת הפליטים? אף-על-פי-כן טוען נציגו באו"ם קרישנא מאנון, שיש להחזיר את הפליטים. האם החזירו ההודים את הפליטים שלהם לפאקיסטאן? והאם החזירה פאקיסטאן את הפליטים שלהם להודו? והרי זו רק דוגמה אחת. ואינני רוצה לעייף את חברי הכנסת בדוגמאות רבות המוכיחות כי בשום מקום לא נפתרו בעיות פליטים על-ידי החזרתם למקומות שמהם נפלטו. כמו כן אין שחר למה שאמר חבר-הכנסת אלטמן, שאילו היה ראש הממשלה מכריז לפני שנה את הדברים שהכריז לפני שבועיים, היה מצבנו בבעיה זו שונה כיום, ושוב כוונתו: שונה לטובה.

אריה אלטמן (תנועת החירות):

ידידים לא היו תומכים בהצעה להחזיר את הפליטים.

יונה כסה (מפא"י):

ההצהרה של ראש הממשלה היתה חשובה, אבל לא היה בה כל חידוש מלבד היותה דבר בעתו. זהו הקו שעל-פיו אנו פועלים ונאבקים. אבל הצהרות כאלו הן. העמדה שלנו ידועה. אין מדינאי בעולם שאינו יודע כוונתה מה עמדתנו. אין מדינאי שאינו יודע שגם אם יחליט האו"ם על החזרת פליטים לא נקבל אותם, ושלא יכפו עלינו החלטה.

חברי כנסת נכבדים, אנו יכולים במצפון טהור, לגבי פעילותנו בעבר, לדחות את כל הטענות של חברי-הכנסת אלטמן, שהזנחנו, לא הסבינו, לא הוכחנו — אלה דברים בעלמא, אלא שאפשר לסלוח עליהם, מאחר שברור היה מנאמיו של חבר-הכנסת אלטמן כי מפלגתו תומכת, כאמור, בעמדת ממשלת ישראל.

מלים אחדות לחבר-הכנסת ברזילי. קודם כל, גם כאן חשוב לציין שחבר-הכנסת ברזילי הצהיר בשם מפלגתו שאין אנו מסכימים לעקרון של בחירה חפשית. כלומר, גם מפלגתו סבורה שהפתרון איננו בהחזרת הפליטים, וזהו דבר חשוב מאד. למעשה סירוש של דבר — תמיכה בקו של ממשלת ישראל. ברם, גם מפלגתו של ברזילי היא באופוזיציה

ממשלת ישראל. והדבר הזה חשוב מאד ערב המערכה הגדולה, הקשה והמסובכת שנעמד בה בעצרת האו"ם בימים הקרובים.

והעמדה פשוטה מאד. אפשר לסכם אותה בפסוק אחד: החזרת הפליטים פירושה, למעשה, חורבן מדינת ישראל חלילה. ולאומות העולם עלינו לומר: אי-אפשר לסלק טרגדיה אחת על-ידי יצירת טרגדיה שניה במקומה.

חיים לנדאו (תנועת החירות):

לא חורבן, מר כסה. לא כדאי לדבר על חורבן, אין זה חמור כל-כך.

יונה כסה (מפא"י):

זה אינו חמור כל-כך מפני שלא יגיע לכך. חושבני שמוסכם בינינו שלו היו כופים עלינו לקבל את הפליטים, היה מתערער באופן החמור ביותר בטחונה של מדינת ישראל, כי אם לא כך הדבר, לא היינו מוכנים לעמוד במערכה כה כבדה עם עצרת האו"ם ולרבים עם כל באי עולם בענין הפליטים. ואם ביקשתי רשות-הדיבור, הרי זה רק כדי להעיר הערות אחדות על הניואנסים של אותם חברי כנסת שמתאמצים להוכיח שיש להם עמדה אחרת או עמדה קצת אחרת. כשאחיה בודק את הניואנסים האלה, מתברר הדבר כי אין להם עמדה אחרת ושבענין זה של הפליטים אין טוויציה ואין אופוזיציה.

קודם כל, מלים אחדות לחבר-הכנסת אלטמן. לגוף הענין חשוב להרגיש שהצהיר כאן בשם מפלגתו שהיא תומכת תמיכה מלאה בעמדת ממשלת ישראל. אבל איך אפשר, לפחות, בלי קורטוב של אופוזיציה, בלי דברי לוחאי של ה"אבל" היועו? סתם לעלות על הבמה ולהגיד שאנחנו תומכים בעמדת ממשלת ישראל בלי סרח של רורבציה, — קשה הדבר. משוט כך טיפל הוא בעבר ורצה להוכיח, כביכול, שלו עשינו כך וכך, לו דרשנו וצעקנו, היה מעמדנו בענין חמור זה שונה, וכמוכן לטובה.

ובכן זהו ויכוח ישן נושן כשאלה, אם הצעקה וזה תמיד עם התבונה המדינית. בוויכוח בינינו לבין הרביוניונים שהתקיים לפני הרבה שנים כתב עורך "הפועל הצעיר", החבר יצחק לומבן עליו השלום, שאילו היתה הצעקה וזה עם התבונה המדינית, כי אז היה החמור היצור הנבון ביותר בעולם.

אסתר רזיאל-נאור (תנועת החירות):

האם אינך חושב שדי לכתוב זאת פעם אחת, ולא צריך לחזור על כך?

יונה כסה (מפא"י):

הענין אינו בצעקה...

חיים לנדאו (תנועת החירות):

הענין בוודאי אינו בכניעה.

יונה כסה (מפא"י):

חבר-הכנסת לנדאו, אתה יודע יפה כי אין חשש לכניעה מצדנו. אולם אם המדובר הוא בהוכחה, הרי אנו עומדים במערכה זו כבר שלוש-עשרה שנים. אמנם נשקפת לנו עכשיו מערכה כבדה, אולי כבדה יותר מן הקודמות, אבל עצם העובדה שעמיתנו במערכה זאת עד עכשיו היא שמוכיחה שלא נכנענו.

חיים לנדאו (תנועת החירות):

הכנסנו במשך הזמן הזה 50,000 איש.

הסכסוך הישראלי-ערבי, לא הייתי עומד עכשיו על בימה נכבדה זו. לא משום היותי קומוניסט — אינכם יכולים להיפטר מהקומוניזם, — אלא משום היותי ערבי. אני יודע כי יש חברי כנסת אשר שאפו לזה. אנו זוכרים מה הפליט אחד ממנהיגי מפא"י לפני כמה שנים, כאשר אמר: לא ציפינו שיישארו ערבים במדינת ישראל. בעלי מחשבה זו מניחים שזהו הצו העליון של הפטריוטיזם הישראלי, האינ"ס המושלם של בטחון ישראל. הלא המחשבה הזאת היא הבסיס הרעיוני לכל המדיניות הרשמית כלפי הערבים, הן כלפי הנמצאים בתוך ישראל והן כלפי הנמצאים מחוצה לה.

אבל לא כך האמנו אנו, הקומוניסטים, כאשר נאבקנו ב-1948 למען השלום בין הערבים והיהודים. קראנו לאהינו הערבים בכל האמצעים שהיו ברשותנו להישאר בארצם, במולדתם. עמדתנו זו עוררה נגדנו את כל סוכני האימפריאליזם הערביים, אשר ביצעו בקפדנות ובמסירות, אך בניגוד לאינטרס עמם, און המזימה האימפריאליסטית, שהתכוונה להפוך את הסכסוך הישראלי-ערבי לסכסוך נצחי לצורך האינטרסים האימפריאליסטיים באזור. הישארות העם הערבי במולדתו היתה מקשה מאד על ביצוע התכנית הזאת, והיתה יכולה לשמש כסיס איתן לשיתוף-פעולה יהודי-ערבי ולקרב את השלום.

עבותי בזמן ההוא בירושלים וראיתי במו עיני איך ארגנו אנשי הצבא הבריטי והממשלה הבריטית באופן ישיר התנגשויות-דמים בין ערבים ויהודים, וכן ארגנו את יציאת הערבים מעירם. בניגוד גמור לעובדות ולמציאות של הימים ההם, מתעלמים ראש הממשלה ואנשי ממשלה אחרים מתפקיד האימפריאליזם ביצירת שאלת הפליטים ובמניעת פתרון הבעיה. ואיני יכול שלא להזכיר בהקשר זה טבח דיר-יאסין. רק אחרי התפשטות הידיעות על מה שקרה שם — נהפכה יציאת הערבים מירושלים —

שרת-החץ ג. מאיר:

אז התחילה היציאה? לפני כן לא היתה יציאה? איפה אתה מתחיל? מדוע לא תתחיל במופתי?

אמיל חביבי (מק"י):

שמעתי את כל הדיבורים; תשמעי אותי עד הסוף. מכאב לך לשמוע את האמת.

— רק אחרי התפשטות הידיעות על מה שקרה שם, נהפכה יציאת הערבים מירושלים ומן הפרברים הסמוכים לתופעה המונית. קריאתנו להישארות נדחתה מכל הצדדים.

אבירי דיר-יאסין, ממשיכי מדיניות הכוח והגנק, מתכנני ההתנקשות בגבולות, אדריכלי המשלחת סיני, האחראים לטבח כפר-קאסם, מטילי הממשל הצבאי וחוקרי גזילת האדמות מהפלחים הערביים, זוממי הנישול הגועני הקרוי לתפארת המליצה „יהוד הגליל והמשולש“, אלה הנועלים את כל שערי העתיד בפני הנוער הערבי בישראל עד שגורמים להרג על הגבולות, אלה הנוקטים במדיניות „אף לא פליט אחד“ — מבקשים להופיע לפני עמם כאילו הם פטריוטים סוג א'—א. אבל גם הם אינם אלא מבצעים בקפדנות ובמסירות, אך בניגוד לאינטרס עמם, ובניגוד לאינטרס השלום, את תכנית האימפריאליזם, אשר התכוון ועודנו מתכוון להנציח את הסכסוך הישראלי-ערבי. מהו הבדל בין אלה לבין סוכני האימפריאליזם הערביים, אשר ב-1948, בסיסמת הטרור „להשליך את היהודים לים“, סייעו למעשה במו ידיהם לאיפריאליזם להשליך את הערבים, את בני עמם, לים של יפו ועכו? — אין הבדל. הלא גם אלה בישראל מכריזים כי האינטרס

ואיך יכול הוא לעלות על הבמה ולומר בפשטות שמפ"ם תומכת במדיניות ממשלת ישראל לגבי בעיית הפליטים? ואז באה התכנית. התכנית אין לה בסיס מוסרי אחר משלנו, אלא היא טכסית. אם נאמר, לדעת הבר-הכנסת ברזילי, לכשיתנהל משאומתן על שלום, שאנו מוכנים לקבל חלק מסוים של הפליטים — ירוח לנו באו"ם. זהו, לדעתי, אבסורד גמור. הכל מבינים שהשלום רחוק מאתנו, ובעיית הפליטים מעיקה מאד. לכן יאמרו לנו: איפכא מסתברא: תסכימו לקבל חלק מהפליטים מיד ואפשר שעל ידי כך תיסלל הדרך לשלום. ובכן יוצא, שוואק הטענה בשם השלום אפשר להשתמש בה לכאן ולכאן, ויש לטענה זו מצד יריבים, ואפילו מצד ירידים, משקל רציני בדעת הקהל. על כן אני אומר שבמחלוקת רצינית זו בינינו לבין העולם הגדול אין מקום לטכסיסים, ועלינו לעמוד על קצו של ההגיון החמור והקפדני המבוסס על עמדתנו המוסרית היסודית, ואין אני רוצה לחזור עליה, כי היא ידועה.

ידידים ולא-ידידים חייבים לדעת כי לא יכריחו אותנו לקבל פליטים, כי מלחמת הערבים על הזוהרת פליטים היא מלחמה על נשק חד בידיהם לערער את חומת מדינת ישראל. ידידים ולא-ידידים חייבים לדעת כי החלטה כזו של העצרת לא תפתור שום דבר. היא רק תרבה סככים ועלולה, הלילה, להביא לסיכון הבטחון המינימלי הקיים במזרח הים התיכון, ורק אם ננקוט עמדה תקיפה הגיונית זאת, אפשר שנמנע החלטה לרעתנו בעצרת, עלידי שנצליח לגבש את השליש החוסם.

אסור לנו לרמות אחרים, ואסור לנו לרמות את עצמנו. יש אימרה חלמונית: איזהו חסיד — זה שנוהג לפנינו משרות הדין. (מדובר על חסיד חכם ולא על חסיד שוטה). את המידה הזאת פירש ר' מנדל מקוצק, מה זה לפי שורת הדין? — שאסור לחסיד לרמות אחרים. מה זה לפנינו משרות הדין? — שאסור לו לחסיד לרמות את עצמו. ובכן, איננו יכולים לרמות את עצמנו כמו שמציע לנו חברה-הכנסת אלטמן, שלו צעקנו, היינו פותרים בעיה זו. ואיננו יכולים לרמות אחרים ולקבל את הצעתו של חבר הכנסת ברזילי, לומר לגויים שכאשר ידובר על שלום, נחזיר פליטים. הצעתו אינה תכליתית, אינה פוליטית וגם אינה טכסית, ויכולה רק לסכננו בארגומנטציות מפולפלות במקום שננקוט עמדה פשוטה ובהירה.

ולבסוף עוד הערה לדברי חברה-הכנסת אלטמן, שעלינו להציג את בעיית הפליטים כבעיה עולמית. גם אם נקבל את ההגדרה שבעיית הפליטים היא בעיה עולמית, מה תרופת הקסם בהגדרה זו מבחינת פתרון הבעיה? הן הוואק הבעיות העולמיות אינן נפתרות באו"ם, והוואק הן, הבעיות העולמיות מכשילות פתרונות לבעיות מקומיות, כידוע, ואין כאן מקום להאריך בהסבר הענין. הוואק כשבעיות מוצאות כעולמיות, גוברת המהומה וגחסימים אפילו השבילים לפתרון.

אני מסתפק, איפוא, בהערות אלה, ואני מטעים שוב שאנו יכולים לצאת מהוויכוח הזה מאוחדים בעמדה אחת: לא נקבל פליטים בחזרה, יש ליישבם במדינות ערב, ואנו נשתף פעולה עם כל גוף בינלאומי שיטיל על עצמו את ההסדר בכיוון זה. הבה נקווה שבדיון זה בעצרת תוכלט צדקתנו ועמדתנו, ומוימת הערבים ואויבוננו האחרים לכפות עלינו החלטה שתביא אותנו בריב לא רצוי עם מוסד בינלאומי חשוב זה, לא תקום ולא תהיה.

אמיל חביבי (מק"י):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אילו התגשמה לחלוטין המחשבה הרשמית בקשר עם שאלת הפליטים וכל מכלול

אמיל חביבי (מק"י):

— כי האביה של הערבים ליהודים ושל היהודים לערבים היא דבר טבעי ומובן מאליו, ולכן אומרים התומכים בקו הזה, כמי שהיטיב לנסח השר משה דיין: „דור התנחלות אנו, ובלי קובע הפלדה ולוע התותח לא נוכל לנטוע עץ ולבנות בית“. הקו הזה הוא המכונן את כל ההסטה נגד ההכרה בזכות הפליטים לחזור, נגד המאמצים להביא את השלום על יסוד הכיבוד ההדדי של הזכויות הצודקות של שני העמים, העם הערבי הפלשתינאי ועם ישראל. הקו הזה הוא הקובע את המדיניות הפנימית של הממשלה כלפי התושבים הערביים בישראל, מדיניות הדיכוי הלאומי והממשל הצבאי וגזילת אדמות מהפלחים הערביים. הקו הזה דוחף בהכרח אל זרועות התכניות האימפריאליסטיות התוקפניות באזורנו, אל התמיכה באימפריאליזם נגד ההתעוררות האנטי־אימפריאליסטית של העמים הערביים.

הקו השני, אשר אנחנו, הקומוניסטים וחוגים רחבים נוספים בישראל נאבקים למענו, יוצא מנקודת המוצא של האמת, כי אינטרס העמים היהודים והערבים, אינטרס השלום והחירות וההתקדמות הסוציאלית, הוא אינטרס משותף לשני העמים. האויב המשותף שלנו הוא האימפריאליזם בתכניתו התוקפנית וכל הריאקציה אויבת העמים. הארץ הזאת בהתפתחותה ההיסטורית נהפכה למולדת של שני העמים: היהודי והערבי. פרחי העתיד הוזהר של היהודים והערבים בארץ הזאת יפרחו בגן אחד. השלום בתקופתנו לא יכול להיות אלא שלום בין העמים, על יסוד כיבוד הזכויות הצודקות של שני העמים.

טוב מאד שנשארו ערבים בארצנו, בישראל, טוב מאד שישנם בישראל חוגים יהודיים, מתרחבים והולכים, הדורשים להכיר בזכות הפליטים לחזור. טוב מאד שישנה בארצנו מפלגה קומוניסטית יהודית־ערבית, כוח אחיד וטמול, מפלגה שקיימים בתוכה יחסים של אינטרנציונליזם פרולטרי בין היהודים והערבים ויחסי שוויון ואחווה, יחסים המשמשים דוגמה ליחסי שני העמים בעתיד הלא־רחוק.

העובדות מוכיחות, כי גירוש הערבים מארץ הזאת היה חלק מהקנוניה האימפריאליסטית למניעת השלום והמשכת האביה בין היהודים והערבים. כל ערבי אשר גורש מארץ הזאת, הרחק את ענין השלום צעד ואחורה; וכל ערבי שהחזיר לארצו, יקרב את ענין השלום צעד קדימה. זוהי המסקנה הנכונה מכל ניסיונות העבר.

הכרה מצד ממשלת ישראל בזכות הפליטים לבחור בין חזרה לארצם או קבלת פיצויים, תהיה מפנה רב־חשיבות במדיניות הישראלית, ממדיניות של הנצחת האביה והסתמכות על האימפריאליזם, ממדיניות הכוח ופירוק הוין והדיכוי הלאומי — אל מדיניות של שלום ופיתוח הסכסוך בדרך ההכרה ההדדית בזכויות שני העמים. זהו האינטרס העליון של ישראל, זהו האינטרס של היהודים והערבים, אינטרס השלום.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה. לדעתי לא רצוי כל הויכוח הפומבי הזה בשאלת הפליטים הערבים. אם היה מקום להציע הצעה לסדר־היום לזון בבעיית הפליטים, מאחר שהתהלכו רינונים על עמדת ישראל בשאלה זו, בגלל ידיעות שהתפרסמו על שיתוף ראש הממשלה עם נשיא ארצות־הברית, מר קנדי, הרי אחרי שראש הממשלה הבהיר לפני שלושה שבועות, באופן שאינו משתמע לחרי אנופי, עמדתה הברורה של ישראל בבעיה זו, חושבני שלא היה כל מקום לערוך את הדיון הנוכחי. ואף אם ראש הממשלה, ברצותו להוכיח גילוי

העליון של ישראל הוא, כביכול, יציאת הערבים מתארץ, וקודם־כל אי־החזרת הפליטים.

העם הערבי הוציא את גור דינו על אותם מנהיגים ערביים, אשר שיתפו פעולה עם האימפריאליסטים ובגדו בו. אנו בטוחים שעם ישראל יוציא גם הוא את פסק דינו על המנהיגים המשתפים פעולה עם האימפריאליזם נגד האינטרס של עמם. אנו בטוחים שעם ישראל יוציא את פסק הדין הזה בלי לעבור את דרך היסורים אשר עבר העם הערבי. האם לא מספיקים הסבל והיסורים, בהם התנסה עם ישראל בעבר הלא־רחוק?

כנסת נכבדה. הזמן המוקצב לי הוא מועט. אי־אפשר במשך זמן זה להתווכח עם כל הנימוקים „ההתחיקתיים וההיסטוריים“, כביכול, אשר אותם הביא ראש הממשלה בכנסת, ומביאים אותם כל אלה המגינים על מדיניות „אף לא פליט אחד“. אבל אני שואל: מה היא התועלת בנימוקים אלה ובכל הוויכוח עמם? התיאוריה בדבר חוסר אפשרות „להחזיר גלגל ההיסטוריה אחורה“, הנשמעת מפי מנהיגים ציוניים, היא רק צביעות ממדרגה ראשונה. והתיאוריה של „החלפת אוכלוסין“ לא יאמין בה אלא מי שאינו מבין את פשר המלה „מולדת“.

כל זה לא יביא אותנו לפתרון השאלה, לא יקרב אותנו אל השלום הנספך. לא שלישי הארצות הערביות הם הכופים על הפליטים את הדרישה לזכותם לחזור לארצם, אלא להיפך, הפליטים הם המטילים את הדרישה הזאת על שליטי הארצות הערביות.

אין אנחנו יודעים בדיוק מה אמר ראש הממשלה לנשיא קנדי, אבל ודאי שהנשיא קנדי הזכיר לראש הממשלה את העובדה, כי דרישה זו שרירה וקיימת והיא מטרידה אותו ומקשה על נסיונותיו להתקרב עם השליטים של הארצות הערביות.

השלום בין ישראל והארצות הערביות לא יתגשם באמצעות הסכמים עם האימפריאליזם; לא יתגשם כתוצאה מקנר־ניה בין שליטים משרתי האימפריאליזם; לא יבוא באמצעות מדיניות הכוח והטלת פתרונות על העמים בכוח הזרוע. השלום יתגשם בדרך הכיבוד ההדדי של זכויות העמים. זוהי האמונה שלנו, של הקומוניסטים. וכל מאורעות השנים שעברו רק מוכיחות שאין דרך אחרת. כיום, חמש שנים אחרי ההתקפה המשולשת על סיני וסואץ, ממשיכים שליטי ארצנו להתפאר בהתקפה הזאת כאילו היא ביצרה את השקט על הגבולות. לא, ההתקפה הזאת וכל מדיניות הכוח אינם אלא אמצעים להגשמת התכנית האימפריאליסטית, המכוונת להמשכת האביה. היא מגבירה את הבדידות של ישראל בקרב העמים הערביים. המדיניות הזאת לא ביצרה גבולות, אלא תפרה תעלות עמוקות של אביה בין העמים.

לפנינו שני קווים ברורים ומנוגדים בשאלת הסכסוך הישראלי־ערבי. בשאלה הפלשתינאית ובכללה שאלת הפליטים: קו ריאקציוני שוביני לאומני, המודרך על ידי החוגים המיליטריסטיים השליטים בארצנו, ולעומת זה קו השלום ואחווה העמים, שלמענו נאבקת המפלגה הקומוניסטית, אותו קו שנסיונות החיים מביאים חוגים רחבים של עם ישראל לתמיכה בו.

הקו הראשון יוצא מההנחה, כי ישנו ניגוד אינטרסים נצחי בין היהודים והערבים, כי אי־אפשר לבנות את עתידה של ישראל אלא על חורבות הערבים, —

חיים לנדאו (תנועת החירות):

אתם רוצים בהפרדה.

— מדיניות הממשלה בארגון האומות המאוחדות בענין הפליטים הערבים (פרוש, מאיר, לוז) —

התיכון, ומוכיר המדינה של ארצות-הברית יצהיר כי ארצו תתמוך בבחירה חפשית של הפליטים — ישיבה לארצם או קבלת פיצויים.

כך הועמדה ישראל בוירת המדיניות הבינלאומית במצב קשה. אילו היתה ישראל נוקטת עמדתה בצורה תקיפה וברורה והיתה מסבירה עמדה זו, לא היה מקום לאווירה העוינת לישראל בבעיית הפליטים.

על ישראל להקדיש מיטב המאמצים להסביר ברורות, שמספר הערבים שישבו לפי החלטת האו"ם בשטח שנועד למדינת ישראל אינו גדול ממספר הפליטים היהודים מארצות ערב ומהשטח הערבי, כגון ירושלים העתיקה וגוש-עציון ונהל"עקב ועטרות, וכו'. וחשבון רכוש היהודים פליטי ארצות ערב אף הוא אולי אינו פחות מהרכוש הערבי שנשאר במדינת ישראל. אם תרצו לומר, נעשו כאן חילופי אוכלוסין ופיצויים.

עלינו להסביר, כי אנו לא גירשנו את הערבים, וכי החלק הגדול ביותר של הפליטים עזבו חלק זה של הארץ מרצון, תוך הנחה שצבאות ערב יפלוש לשטחה של מדינת ישראל לאחר צאת ממשלת המנדט, יהרסו את מדינת ישראל וישליכו את כל היהודים לתוך הים.

בשהותי לאחרונה בארצות-הברית, ראיתי בול מצרי מיום 15 במאי 1948 עם ציור המראה כיצד משליכים את היהודים לתוך הים. מוזימתם לא עלתה להם, כי הארץ הקדושה הזאת ניתנה לנו מהקדוש ברוך הוא, כפי שנאמר: „לך אתננה ולרועך עד עולם“.

אני חוזר ומדגיש, כי בנסיבות הנוכחיות אין כל הצדקה להחזרת הפליטים הערביים, שהיא סכנה לשלום ישראל. אולם אם ישראל לא תגביר תעמולת ההסברה, להבחיר עמדתה הצודקת בבעיה זו, עלולה הבעיה ליהפך לרועץ לנו ביחסינו הבינלאומיים.

ובסיום דברי אני יכול לדלג ולא להגיב על הטפת המרסר של אומות העולם לישראל על עמדתה בבעיית הפליטים.

עם ישראל הוא ביסודו הומאני, וההומאניות היא עצם מעצמו. השלום הוא רצונו ההומאני המדיני, עליו מושתתת ישראל מאז היותו לעם. ואומות העולם, אשר עמדו מרחוק כאשר הולילו מיליוני בני ישראל לטבח והשליכו אותם למשרפות, וכן אחרי-כך, כאשר שרידי אחינו באירופה התגוללו ללא מחסה — אל להן לאומות העולם הללו להטיף לנו מוסר על יחסנו לפליטים. ישראל רצתה בשלום ורוצה עוד עד היום בשלום. אולם במצב הזה, כאשר עמי ערב זוממים להכחידנו, חלילה, כיצד ואיך נסכים להחזרת הפליטים הערביים בים האלה, המכריזים השכם והערב על מוזימתם הרעה ?

ואני חוזר על מה שאמרתי בראשית דברי: הלוואי ולא היינו דנים בבעיה זו מעל במת הכנסת. בנידון רציני זה לא רצויה הקיצוניות של תנועת החירות מצד זה ושל מס"ם מצד זה, או מתן הזדמנות לנציג מק"י להשמיע דבריו הבוטלים.

לדעתי ולדעת חברי בסיעה, יש ויש לספל בבעיה זו, אבל בוועדת החוץ והבטחון.

היו"ר ק. לוז:

הישיבה הבאה בשעה 20.00. ישיבה זו נעולה.

לבכו, שאינו מסתיר דבר, הסכים לדיון, אינני חושב שהדיון הפומבי הזה עשוי לתרום להקלת פתרון בעיה זו. לפי דעתי היה מספיק והיה גם רצוי לדון בכך בוועדת החוץ והבטחון.

אמנם כולנו מאוחדים בעקרון של עמדת ישראל בענין זה, אבל אין להתעלם מכך שהבעיה היא רגישה, ולא חסרים לנו „ידידים“ אשר עשו אותה קרדום לחסור בה, להשניא את ישראל בעיני העולם. אין כל ספק שדרושה זהירות יתר בכל מה שנאמר בענין זה, ששופרות התעמלנים נגד ישראל ירצו בוודאי לעשות מזה מטעמים. אך כיוון שהרוב הכריע לקיים דיון זה, אני רוצה להגיד דברי בשם סיעת אגודת ישראל.

אין אנו חושבים שיש הגיון לדרוש מישראל פתרון בעיית הפליטים ולהתעלם מבעיית הסדר שלום כולל. אם יימצא הסדר שלום כולל, תוך הבנה הדדית, ממילא תבוא גם בעיית הפליטים על פתרונה.

ישראל שגתה הרבה שהזניחה את דעת-הקהל הבינלאומית ולא הסבירה כראוי עמדתנו בשאלת הפליטים. כך סולפה הבעיה והוצגה לפני אומות העולם באור בלתי-נכון לגמרי. התחמקותנו מלנקוט עמדה ברורה, ההנחה בהזוהרת צודדי הבעיה באור הנכון, התנקמה בנו. ולא רק „ידידים“ במירכ אות, אלא גם ידידים כנים אינם עתה רצינות הבעיה והסכנה הכרוכה בהחזרת הפליטים.

משנאנו הצליחו להעמיד בעיית הפליטים הערביים במר-כו ההתעניינות העולמית, כאילו היתה בעיה זו הבעיה היחידה מסוגה בזירה הבינלאומית, בעוד שבעיות פליטים ממדינות אחרות, שמספרם מגיע למיליונים רבים, השלימו עם הפתרון או השלימו עם המצב.

אני חושב שאילו היה ראש הממשלה משמיע לפני שנים אותם הדברים הברורים שהשמיע לפני שלושה שבועות, לא היתה הבעיה הזאת משתרשת ומשתרעת עד כדי כך, שנשיא ארצות-הברית יודיע לראשי מדינות ערב, כי הוא מכיר בזכות הפליטים להחזרה ולמתן פיצויים —

שרת-החוץ ג. מאיר:

על סמך מה אתה אומר דברים אלה ?

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

ההודעה שניתנה על-ידי ראש הממשלה לפני שלושה שבועות, לא ניתנה עד כה בצורה ברורה כל כך.

שרת-החוץ ג. מאיר:

אתה בטוח ?

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

עד כמה שאני יודע זאת, אני בטוח.

שרת-החוץ ג. מאיר:

עד כמה שאתה יודע זאת ...

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

--- וכן לא היינו מגיעים לידי זה שמר דייוויס מנהל סוכנות הסעד והתעסוקה. יקבע ברו"ח שלו על ענין זה, שיש לתת משקל מתאים למגוון החוקים לגבי שאיפות עמי המזרח